

VERSLAG VAN DE OPENBARE VERGADERING VAN DE GEMEENTE DORDRECHT - DORDTSE DINSDAG D.D. 13 FEBRUARI 2024

Vergaderzaal 5

1. Technische toelichting door OZHZ op Beheersingsystemen op Stort van Troost en terrein Chemours

Voorzitter: Mevrouw Koene
Raadsgriffier: De heer Boogaard
Verslag: NotuBiz

Aanwezig:

Dhr. Ayverdi (Denk)
Dhr. Van Dam Timmers (CDA)
Dhr. Den Hartog (GroenLinks)
Dhr. De Heer (ChristenUnie/SGP)
Mevr. Jager (Beter voor Dordt)
Mevr. Kamphuis (SP)
Dhr. Van Leeuwen (Fractie van Leeuwen)
Dhr. Van der Net (VVD)
Dhr. Van Pelt (Forum voor Democratie)
Dhr. Schalken-Den Hartog (Beter voor Dordt)
Dhr. Venderbos-Lambinon (Partij voor de Dieren)
Dhr. De Vries (VSP)

Gasten: Dhr. Hakkeling, Mevr. Jansen, Dhr. Van der Ham

De voorzitter: Dames en heren, goedenavond. Wij zijn hier bijeen ... O, nee. Zou ik jullie allemaal even mogen vragen om je bordje zodanig te richten dat ik jullie achternamen kan ... De meeste weet ik wel, maar ik moet zeggen dat ik meneer ... Nu staat de heer Venderbos ervoor. Mijnheer Venderbos schuif eens even. Oké, prima. Dat is wel zo handig om te weten natuurlijk. En de rest weet ik allemaal wel zo'n beetje.

Goedenavond. Wij zijn hier vanwege technische toelichting door de omgevingsdienst op de beheerssystemen op Stort van Troost en terrein van Chemours. Het is een beeldvormende sessie. Een technische sessie. Daar heet ik jullie allemaal bij welkom. Even voor het nageslacht ga ik jullie even voorstellen aan iedereen. De heer Boogaard, namens de griffier, de heer De Heer, ChristenUnie/SGP, de heer Van der Net van de VVD, mevrouw Jager en de heer Schalken van BVD, meneer Van Pelt van Forum en dan krijgen we de drie gasten. Jullie ga ik zo apart even voorstellen. De heer Ayverdi van Denk, de heer Venderbos van de Partij voor de Dieren, de heer Den Hartog namens GroenLinks, de heer Van Dam namens het CDA, de heer De Vries namens de VSP, de heer Van Leeuwen namens Fractie van Leeuwen en mevrouw Kamphuis namens de SP. Mijn naam is Irene Koene. De sprekers, of de gasten, van vanavond. Dat zijn de achterste meneer voor iedereen is meneer Hakkeling en de dame die daarnaast zit, dat is mevrouw Jansen. De meneer die daarnaast zit, die heel gezellig zit te kijken, is meneer Van der Ham.

Ze nemen allemaal een stukje op zich vanavond van de presentatie. De toelichting waarom we hier zitten dat is dat in de besloten commissievergadering hebben jullie

eerder afgesproken om een keer een sessie te doen om technische informatie te krijgen over de grondwater beheersingssystemen. Dit is een, nogmaals, een technische sessie. Dat betekent dat ik geen politieke vragen wil horen en ook geen meningen. Als u er wat van vindt, is allemaal gezellig, maar niet vandaag. Presentaties opgeknipt in twee delen. De eerste die gaat over het principe en monitoring van het grondwater beheerssysteem, dat moet je eigenlijk gewoon afkorten tot GBS, onder Chemours. Na deze presentatie is de gelegenheid voor het stellen van vragen. Dus schiet u wat we binnen, schrijf het even op. Dat eerst de presentatie even afgemaakt kan worden. Dat geldt daarna voor de volgende presentatie ook. Ik heb begrepen, mijnheer Hakkeling, dat u graag wil beginnen, dus u heeft het woord. De vloer is van u.

De heer Hakkeling: Dank u wel. Ik doe het eigenlijk net zo lief zelf, mag dat ook? Tuurlijk. Ik ben Ruud Hakkeling. Dank u wel voorzitter voor het voorstellen. Een aantal van jullie herken ik van eerdere presentaties die ik gehouden heb hier. Toen werd dat goed ontvangen. Ik hoop dat u nu weer tevreden bent aan het eind. Mijn collega's Frans en Manon die doen het tweede gedeelte en voorzitter zei dat het twee gedeelten zijn, het zijn eigenlijk drie gedeelten. Het eerste stuk is van, ga ik gelijk even naar de volgende. U had ons gevraagd, leg eens uit over hoe die grondwaterbeheerssystemen van Chemours en van polders, wij noemen dat zelf Polder Stedelijk, maar hij staat ook bekend als Stort van Troost. Hoe die, hoe dat nou werkt? Toen zat ik te denken, dat kan ik u wel uitleggen, maar ik kan u veel beter eerst uitleggen van wat is een grondwaterbeschermingssysteem en waarom zou je dat in godsnaam aanleggen? Daarna zit, daar zit heel veel algemene informatie in. Daarna komt het beheerssysteem van Chemours aan de orde. Dat doe ik ook. Mijn rol daarin is dat ik al sinds twintig jaar Chemours, voorheen DuPont, en zijn adviseurs controleer of ze dat beheerssysteem goed onder controle hebben. Het laatste gedeelte van, van deze presentatie gaat dan over Stort van Troost slash Polder Stedelijk. Daar zijn Frans en Manon degene die dat namens de gemeente beheren, want dat is een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Stort van Chemours, dat is een Chemours verantwoordelijkheid die de gemeente controleert en die andere is een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Sommige dia's hebben veel tekst, andere dia's zijn vooral plaatjes. Wat doet de grondwaterbeheerssysteem? Het woord zegt het eigenlijk al, het beheerst het grondwater. Maar het voorkomt dat een verontreiniging, een grote verontreiniging die ergens zit, zich verder kan verspreiden. Dat is een binnen de wet bodembescherming. Dat is voor ons drie gesneden koek. Als ik af en toe puur jargon gebruik dan mag u meteen uw hand opsteken en dan probeer ik dat jargon uit te leggen, want dat maakt het wel makkelijker om te begrijpen. Binnen onze branche, de wet bodembescherming, zijn er vele manieren om een verontreiniging aan te pakken. Dit is er één van. Als al het andere niet kan, dan hou je dit over. Dat is echt een hele acceptabele aanpak. Ik denk dat er honderden zijn in Nederland. Wanneer doe je dat? Dat doe je, er staat een n daar, dus om te beginnen als er een grote grondwaterverontreiniging ergens zit die zich dreigt te verspreiden. Niet elke grondwaterverontreiniging verspreidt zich.

Sommigen zitten op hun plek, afhankelijk van de grondslag, van de stromingssnelheid van het grondwater, van de soort stof, kunnen sommige grondwaterverontreinigingen zich verspreiden. Dat wil je niet. Je wilt eigenlijk dat ze er helemaal niet zijn, maar als ze er dan zijn, dan moeten ze vooral niet groter worden. Nou staat die n daar, omdat dat alleen maar acceptabel is als die andere puntjes daaronder ook zijn en dat is eigenlijk

zou je hem liever weghalen die verontreiniging. Elke verontreiniging wil je liever weghalen, maar sommigen kun je niet weghalen en dan komt zo'n beheerssysteem aan de orde. Waarom zou je hem dan niet weghalen? Soms staan er huizen op, of een fabriek van honderden miljoenen in het geval van Chemours of het kan ook zijn dat het zo groot is, dat het zo diep zit, dat het in feite onbegonnen werk is of te duur wordt om dit te saneren. Waarbij te duur altijd een relatief begrip is. Of, wat ook kan, omdat er omgevingsrisico's zijn. Van het graven is erger dan het laten liggen, het weghalen. Dat kan bijvoorbeeld als er ergens heel veel asbest in zit en met name als het fijn asbest is, dus wat zich kan verspreiden. Dan zeg je, misschien kan je dat ding toch beter laten liggen en beheersen dan. Er zijn allemaal afwegingen die worden gemaakt. Die worden gemaakt in de voorbereidingsfase van zo'n systeem. Het kan ook zijn dat een grondwaterbeheerssysteem de laatste fase is van waar dat er al heel veel verontreiniging is weggehaald, maar je kunt niet alles weghalen en dan moet je toch dat laatste, dat grondwater, moet je iets mee. Je wilt niet dat het verder verspreidt. Dan krijg je een beheerssysteem. Belangrijke voorwaarde, wat daaronder staat, de achterblijvende verontreiniging die mag voor de bewoners en de gebruikers geen humane risico's opleveren, geen gezondheidsrisico's opleveren. Als dat zo is, dan moet daar ook wat aan gedaan worden. Bijvoorbeeld door, als het zou uitdampen vanuit het grondwater naar huizen, zorgen dat dat niet gebeurt. Of andere dingen. Frans is betrokken geweest bij eentje, of nog steeds, waar uiteindelijk bij de polder waar een stuk van de bebouwing weggehaald is. Daar kon niks, weggehaald, maar de rest is blijven staan. Dus je zoekt altijd in het aanlooptraject naar de meest optimale oplossing. Dit is wel, je doet alles liever dan dat je op dit uiteindelijk eindigt. Het is de laatste mogelijkheid als alle andere mogelijkheden niet kunnen. Hoe werkt zo'n systeem? Dan kom je in IBC dat, als je eens gaat zoeken op internet, dan vind je dat isolatie beheersen en controleren. Er zijn ook mensen die zeggen, nee, het is isolatie beheren en controleren. Internet vindt het allemaal goed en het bodemsaneringsbeleid ook. Wat is isolatie? Je kunt er een damwand omheen zetten. Dat is dat linker systeem. Een dure oplossing waarbij allerlei ondergrondse infrastructuur in de weg kan zitten, maar het gebeurt. Dan komt er een hele grote damwand omheen, om een verontreiniging en dan kan het eigenlijk nergens meer heen, behalve dat het wel van boven kan regenen. Dan moet je toch iets met het water wat erin valt, want anders dan stijgt, dan stijgt, dan stijgt dat. Je hebt dan toch weer iets nodig om te doen. Wat ook gebeurt is dat er een ondoorlatende bovenafdichting op gelegd wordt. Dat kan niet altijd. Als er allemaal huizen op staan, dan kan je geen bovenafdichting. Andere plekken kan dat wel. Wat je daarmee voorkomt is, wat ik net zei, als je een damwand eromheen zet en het gaat regenen, dan loopt langzaam die kuip vol. Als je het van de bovenkant afsluit, dan gebeurt dat niet of veel minder. Kan ook zijn dat je van, we sluiten hem van de bovenkant af, dan komt er geen regen meer op en dan is de uitstroom veel minder.

Allemaal maatwerk per geval dat je dan zegt van, wat is nou het beste? Zo'n bovenafdichting, hier wordt het met een soort folie gebeurd. Je hebt ook, kunt het ook met een soort klei wat zorgt dat er geen regen meer in komt. Dat was net hadden we isolatie, de I van isolatie. Je krijgt nu beheersing. Ik zei net al van, dat water wat erin zit, daar moet je iets mee. Dus dan zet je zware grondwaterpompen neer op de juiste plekken. Dan moet je goed uitzoeken, uitplooiën, wat is nou de meest optimale plek? Soms zet je ze erin, in de verontreiniging, dat je het naar je toe trekt. Dat hebben ze bij Chemours gedaan, ga ik straks laten zien. Soms zet je ze er rondom, van dan vang je het

af. Dan moet je er wel veel meer hebben, maar dan kan je kleinere hoeveelheden bemalen. Dat water wat je opzuivert is meestal vuil, dus daar moet je ook nog wat mee. Dat moet je zuiveren voordat je het kan lozen. Het is geen goedkope oplossing dit, maar het is in de regel wel goedkoper dan alles wat erop staat slopen, dan weghalen en weer nieuw neerzetten. Komen we bij de C van controle. Controle of het werkt. Je kunt wel een mooi systeem bedenken en installeren, maar je moet ook controleren of het werkt. De probleemeigenaar, de beheerder, degene die verantwoordelijk is voor die beheersing, die moet dat controleren en het bevoegd gezag controleert of het goed gecontroleerd is. In principe zijn dit soort dingen eeuwigdurend. In de jaren '90, toen dit nogal in zwang kwam, toen was de rente vier procent. Hadden ze bedacht, als ze dan 25 jaar, de kosten van 25 jaar in een fonds stoppen, kunnen we eeuwig blijven controleren. Maak er dertig jaar van, ook voor de inflatie. Inmiddels is de rente negatief. Nul procent, tijd geweest. Nu stijgt hij weer wat. Geeft ook wel aan dat dat soort toekomstkijkerij niet altijd werkt. Maar ze zijn wel in principe eeuwigdurend, waarbij het wel zo is dat je tussendoor kunt optimaliseren. Je zegt van, we hebben dat dertig jaar geleden bedacht. Dat betekent niet dat je nog driehonderd jaar aan vast zit. Je kunt tussendoor kijken, wat is nou het beste? Er zijn ook van dit soort beheerssystemen waar afbouw mogelijk bleek. Dan is dat met de kennis van dertig jaar geleden geïnstalleerd. Frans en ik zijn betrokken geweest bij een aantal van dit soort afgebouwde beheerssystemen waar wij zitten. Als we nou heel goed gaan kijken wat er allemaal gebeurd is. Er is al een hoop verontreiniging verwijderd en met de kennis van nu komen we tot de conclusie dat het beheerssysteem niet meer zoveel toevoegt. Dan moet je het ook niet doen, want dat kost alleen maar geld. Dat was vaak ook nog gemeentelijk geld trouwens. Dit is ook wel een interessant plaatje, vind ik zelf. Toen ik het zo tekende, denk ik van, ziet er wel leuk uit. Want we hebben het vandaag over het beheerssysteem van Chemours en over de Stort van Troost, maar er zijn er meer in Dordrecht. Ik heb ze, dit zijn alleen de nu nog actieve. Ik zei net al, er zijn een paar afgebouwd in het verleden. Dit zijn de nu nog actieve. Zitten mooi langs de Noordrand en langs de Westrand van Dordrecht. Is ook niet zo gek, want het zijn vaak oude industrie, heeft het aan gerelateerd of aan stortplaatsen. Die heb je niet meer in de stad. En twee, daar gaan we het zo direct over hebben. Eén is Chemours en twee is de Stort van Troost. Die andere, u ziet het, ik kan ze voorlezen, doet er niet zoveel toe. Wat wel belangrijk is, is de derde kolom. Wie is verantwoordelijk? U ziet, voor een deel is dat het bedrijf, degene die het veroorzaakt heeft of diens rechtsopvolger. Voor een deel is dat de gemeente. Dat zijn fondsen die de gemeente daarvoor gebruikt, die ze ook weer van de overheid krijgen. Daar zorgen, de man die achter u zit, zorgt dat dat geld er komt van de overheid. Zijn voorgangers en daar wordt dan door Frans en Manon, of door collega's van hun, wordt dat ingezet om die beheersing in stand te houden.

Waar bedrijf staat, dan zijn die taken liggen bij het bedrijf. Dat bedrijf kan de NS zijn. Bijvoorbeeld nummer vijf is NS het bedrijf. Zes is het bedrijf Standic, dat zijn die grote opslagtanks die langs de Wieldrechtsestraat is dat geloof ik, Wieldrechtseweg. Wat zien we nog meer? Chemours vanzelfsprekend. Bedrijf. Dan heb je ook nog twee stortplaatsen, A en B. Dat zijn stortplaatsen die weliswaar niet meer in gebruik zijn, maar die wel helemaal aangelegd zijn onder de wet voor de stortplaatsen, met onder afdichting, bovenafdichting en ook beheersing. Er zitten ook grondwaterbeheerssysteem rondom. Onder andere Derde Merwedehaven, dat is A en B is stortplaats Crayestein-West, die helemaal langs het spoor ligt, helemaal bedekt is met, hoe heet het, zonnepanelen. Zonnepanelen staan ook bij Transberg. Dat is ook een hele grote

zonnepanelenlocatie geworden en dat is ook een prima tweede bestemming voor zo'n beheerste, afgewerkte stortplaats waar je verder niet zoveel mee kunt, maar vol zetten met zonnepanelen, dat is prima. Derde Merwedehaven daar wordt een mooi recreatiegebied van gemaakt. Kan wel wat mee, maar je kunt er lang niet alles mee. Zitten ook echt beperkingen aan. Dit waren, dus was gewoon even breder van wat is nou een grondwaterbeheerssysteem? Waarom zou je dat hebben? Waarom zou je dat willen? Dan ga ik nu over naar de presentatie over Chemours en dan hoop ik dat de dingen die ik net verteld heb, dat het, dat herken ik. Eerst even wat historie. Hoe komt die verontreiniging die daar in de grond zit, waar komt die vandaan? Dat zijn lekkages uit het verleden. Lekke riolen, lekke leidingen, zeg het maar. In het verre verleden was men in Nederland, overal zie je dat dit soort bedrijven in de Botlek, hier in de buurt, in Amsterdam, Geleen was onlangs in het nieuws. Al dit soort grote bedrijven hebben een historie aan in het verleden veroorzaakte bodemverontreiniging onder hun terrein. De good shopkeepers-gevoel wat je tegenwoordig hebt, pas op de winkel. Dat was er in de jaren '60, '70, '80 niet en hopelijk is dat er nu wel. Wat voor soort verontreinigingen? Freonen. Freonen zijn die dingen die de ozonlaag op hebben gevreten. Spuitbussen, ijskast, koelsystemen die zijn gebruikt grootschalig bij Chemours. DuPont heette het toen nog. Die zijn in de grond terechtgekomen. '...', dat zijn schoonmaakmiddelen, bijvoorbeeld chemische wasserijen is '...' is ook ontsmettingsmiddelen. Dat zijn nare stoffen en het vervelende daarvan is dat de afbraakproducten nog naarder zijn, dus in de grond wordt het omgezet naar stof. Dat is een deel van het afbraakproces wat heel langzaam gaat, maar wordt omgezet naar een stof die nog toxischer is dan '...' zelf zijn. Dat heet vinylchloride. Is wel het laatste toxische daaronder. Als dat afgebroken wordt, dan is het niet meer toxisch. Het grondwaterbeschermingsysteem is sinds de jaren '90 in gebruik. Vanaf de jaren '80 was bekend dat deze verontreiniging er al zat. En toen is er heel lang voor mijn tijd, ik loop al lang mee, maar zolang ook niet, dus er is met de provincie Zuid-Holland is een grondwaterbeheerssysteem afgesproken. We kwamen, men heeft gevonden, dit is te groot. Je kunt dit niet, je zou de hele fabriek op moeten ruimen, tot twintig meter diep moeten graven en dan misschien kun je het opruimen. Dat was ondoenlijk, dus is gezegd, hier mag een grondwaterbeheerssysteem komen. Het bevoegd gezag werd bodembescherming genoemd. Ik noem het net al, degene die controleert of Chemours zijn werk goed doet en zijn adviseurs. Tot 2020 was dat de, 2022, sorry, was dat de provincie. Vanaf 2003 is het de gemeente Dordrecht. Toen is er een decentralisatie van het bevoegd gezag werd bodembescherming gekomen, met het idee de grote gemeenten zijn deskundig genoeg of kunnen deskundigheid genoeg opbrengen om hier voor de mensen in dienst te hebben om dit te kunnen.

Hoe dichter op het probleem, hoe beter. Daarvoor zaten de controleurs in Den Haag en vanuit Den Haag is Dordrecht best ver weg en andersom. Dus toen is het naar de grote gemeente toe gehaald en de gemeente heeft dat gemandateerd aan, toen nog heette het MZHZ, maar ik denk ik zal u al die letters ook besparen aan wat nu de omgevingsdienst is. Vanaf dat moment, dat was vlak voordat ik, vlak nadat ik in dienst bij de omgevingsdienst, toen nog milieudienst kwam, dus ik zit daar al. Vanaf dat moment ben ik daarbij betrokken. Het bevoegd gezag werd milieubeheer. Waarom is dat van belang? Omdat de verontreiniging die bij de huidige bedrijfsvoering ontstaat, dat kan ook een, er kunnen nog steeds leidingen breken bij Chemours en dat gebeurt ook wel eens. Daarvoor is altijd de provincie bevoegd gezag geweest. Tot 2010 hadden ze daar zelf een controlerende instantie voor. Tussen 2011, vanaf 2011 tot 2017 hebben wij

dat gedaan, omgevingsdienst namens de provincie. Toen kwam er een nieuwe wet die zei van, die hele ingewikkelde bedrijven, zoals Chemours, dat willen we gaan doen in een aantal gespecialiseerde omgevingsdiensten in Nederland, ik dacht dat het er vijf waren. Voor Zuid-Holland en Zeeland is dat de DCMR. Dus toen zijn collega's van mij, vergunningverleners en toezichthouders, samen met het kolossale archief hiervan naar de DCMR vertrokken. Wij werken intensief samen met het DCMR, want de verontreiniging houdt zich niet zo aan deze onderscheid. Wie is verantwoordelijk? Ik zei het net al. Het bedrijf, Chemours, tot 2015 bekend als DuPont. Wie is de adviseur? Dat is nu Ter Ouw, in het begin is dat, toen heetten ze GeoDelf, later werd het een onderdeel van Deltares, maar sinds een jaar of tien doet Ter Ouw dat. Dat is de historie. Dan nu, wat is er hier nou aan de hand? Want daar zit u eigenlijk voor. Dit plaatje komt uit een notitie die ik zes jaar geleden geschreven heb, zeven jaar alweer. Die ook bij follow the money geweest is, dus dat was de eerste keer dat product van mij op landelijke media was. Beretrots. Mijn moeder belde nog. Dit is geschematiseerd, want anders dan zitten er allerlei kronkels in. Dus het is geschematiseerd. Die parse, wat is het? Omgekeerde D. Dat is de verontreiniging, de bron van, daar zit, dat is de bron van alle verontreiniging. Dat stuk, die fabrieken die daar staan. Daar zit het in de bovengrond, daar is het ontstaan en is het vervolgens doorgeschoven naar de ondergrond. Ik ga u zo de bodem opbouwen van Nederland. Beetje meenemen, met name dit gebied, maar in de diepte is het verspreid naar groot, naar het zuiden, de grondwaterstand naar het zuiden. Dan krijg je die oranje pluim. Dat loopt ongeveer tot daar. Dit terrein, dat is niet meer van Chemours, DuPont. Dit is van Evides en dit is de Baanhoekweg, gemeentelijk grondbezit. Als het nodig is ga ik even terug straks naar dit plaatje, maar we gaan nu even verder, maar probeer dit even in gedachten te houden. Dan een stukje, dit is een dwarsdoorsnede. Dat had u al gezien. Maar de bodem van Nederland bestaat uit een opeenvolging van klei en zandlagen in dit deel van Nederland. In het oosten en in het zuiden van het land is het voornamelijk zand met hier en daar, laat maar zitten hoe het daar is. Maar in dit deel van Nederland zie je klei en zandlagen. Heel versimpeld het eerste watervoerend pakket is zand wat in de laatste ijstijd is gaan verwaaien en een enorm zanddek heeft afgezet in Nederland. Het klei wat erboven zit, is allemaal ontstaan in die periode sindsdien. Dit is de een-na-laatste ijstijd en dit is de twee-na-laatste ijstijd ongeveer. Alles wat je zegt, elke regel is een uitzondering, maar dat is het ongeveer. Je ziet een voormalige baas van mij toen ik dit uitlegde, die zei, ik vind het net Engelse drop. Je hebt, dan zijn de zwarte lagen, dat is de kleilagen en daartussenin zitten van die mooie gekleurde lagen, dat zijn de zandlagen.

Dat heeft wel iets. Dan moet je, dan belangrijk is om te weten dat in de klei, dat is slecht doorlatend, dat stroomt eigenlijk nergens heen. Dat sijpelt er heel langzaam door naar beneden. Moet wel even weten, dit is een verticaal sterk uitvergrootte doorsnede, dus als hier staat vijftig meter, dan is dit, dit is ongeveer 400 meter. Als ik het op ware schaal zou zetten, dan zie je eigenlijk niks. Vandaar dat we het op deze manier hebben gedaan. Dat moet je even in gedachten houden. In dat klei stroomt het water heel langzaam en in het zand daar stroomt het water snel doorheen. Dat kunt u zich voorstellen, dat klei slecht doorlatend is, zand goed doorlatend en dat zie je hier ook. Wat u hier ziet, die pijlen, dat is de natuurlijke stromingsrichting. De rivier voedt het eerste watervoerend pakket. Hier, dit stroomt hier water stroomt er heel langzaam in, stroomt dan naar het midden van het eiland van Dordrecht, het zuiden in dit geval. De natuurlijke stromingsrichting is ook echt van boven naar beneden en ook hier stroomt het deze kant

op en die kant op. Maar hier stroomt op andere delen. In Dordrecht stroomt het ook ergens anders heen. In principe doet dat er niet zoveel toe. Het gaat om die bovenste. De stippeltjes zijn de verontreiniging zoals die was in eind jaren '90, halverwege de jaren '90, voordat het systeem tot stand kwam. Toen zag je, en dat had ik net laten zien, die pluim die helemaal tot aan het spaarbekken loopt, daar zie je het spaarbekken hiervan, daar loopt hij. Het spaarbekken, is goed om te weten, wordt niet voor drinkwater gebruikt. Is een reserve, reserve, reserve spaarbekken. Wat ook goed is om te weten, is dat deze verontreiniging nooit het spaarbekken kan bereiken, want het loopt, het water loopt uit het spaarbekken naar beneden en niet omhoog. Dit is de situatie zoals die was voor beheersing. Dan gaan we nu beheersen. We, in de presentatie. Dat doet natuurlijk, heeft Chemours samen met, toen nog DuPont, samen met zijn adviseurs en zijn aannemers gedaan. Wat ze hebben gedaan is hier een damwand. Ik had hem laten zien hoe dat eruitzag. Er zit, en dat ligt langs die, ik teken hem hier langs de Merwede, maar hij ligt langs de Merwede een stukje, maar hij ligt vooral langs die insteekhaven die daar bij Chemours zit. Als ik even snel terugga, hij ligt hier die damwand. Langs de Merwede ligt een oude dijk die gebruikt is om het hele terrein op te spuiten in de jaren '60. Dus die damwand die houdt hier de uitstroming naar het oppervlaktewater tegen. Ze hebben hier twee hele grote pompen neergezet, die liggen niet precies hier, maar dit is een schematische tekening, waardoor ze het water wat deze kant op stroomde, dat is omgekeerd. Nu wordt zo hard gepompt dat het grondwater die kant op stroomt en niet meer verder kan verspreiden. Dus ze hebben de grondwaterstroming omgekeerd. Wat ik al zei, als je damwanden hebt, dan moet je ook iets met je grondwater wat. Erachter zit, hier zit ook een drain die zorgt dat dat grondwater niet ophoopt achter die damwand. Vanuit die drain en uit die pompen gaat het naar zuivering en vanuit de zuivering gaat het gezuiverd zoveel mogelijk naar de Merwede. Rijkswaterstaat is daar het bevoegd gezag voor, voor lozing op de rivier. Dit is dus de beheersing van oppervlak, ophooglaag, dat is het laagje wat erboven zit, ophooglaag en het eerste watervoerpakket. Dan heb je 95, 99 procent van het probleem getackeld. Maar er is nog een probleem, want deze, dit stroomt verder naar beneden. Dit zijn de zandlagen waar verderop die belangrijk worden voor drinkwater, dus die wil je ook niet dat die worden verontreinigd. Wat hebben ze nou gedaan? Daar wordt het wel bijzonder. Dat is wel de enige in Nederland, denk ik, waar dit speelt. Waar dit is.

Als ik dit uitleg aan mensen die er wel verstand van hebben, zeggen ze voor de jaren '90, dat is een flink sophisticated systeem uit die tijd. Ze hebben gezegd, de enige manier om die, je wilt deze stroming omkeren. Dus hij ging net naar beneden, het enige wat hier veranderd is, is deze pijl. Dus die stroming, die moet omgekeerd worden. Hoe doe je dat? Dat doe je door hier water in te pompen. Overdruk te maken. Heb je heel veel water voor nodig. Waar haal je dat water nou vandaan? Niet uit de kraan, want dat is te veel. Je haalt het ook niet uit de rivier, want de rivier is niet helemaal schoon. Maar ze hebben hier heel veel, vlakbij, hemelsbreed niet meer dan tien meter, heel veel water uit een nog dieper waterpakket. Dat wordt dus omhoog gepompt. Ook weer schematisch, want het wordt op vier plekken omhoog gepompt en op wel twintig plekken geloof ik, ook verspreid over het terrein, weer teruggepompt in dat tweede watervoerpakket en daardoor heb je hier een opwaartse stromingsrichting en kan het eigenlijk nergens meer heen. Wil zeggen, het wordt gevangen door deze pompen. Dit gaat ook langzaam. Je moet in ieder geval zorgen dat het niet naar beneden gaat. Dit is het systeem in essentie wat, en ze hebben tussendoor nog een keer die pomp verplaatst, deze die stond eerst

wat weer deze kant op, die hebben ze wat meer die kant opgehaald. Dat is ook best een serieuze actie geweest, omdat die achteraf niet helemaal op zijn beste, op de goede plek stond. Volgens mij was dit mijn laatste dia. Ik heb nog wel wat. Zie je wel, even terug. Heel technisch verhaal, waarbij ik probeer aan te geven dat er echt moeite gedaan is om de verontreiniging op zijn plek te houden. Is het helemaal zaligmakend? Het gaat om water. Helemaal waterdicht is erg moeilijk. Ook in de Raadsinformatiebrief van eind vorig jaar stond al dat er in het verleden, toen die inregeling, deze is ook verplaatst, dat er hier wel een periode is geweest dat het niet helemaal onder controle was. Dus wij denken dat er hier water ontsnapt is wat je niet meer terugkrijgt. Maar daar zit dat spaarbekken. Dat betekent dat je niet zo makkelijk even kunt zeggen van we gaan even vijf peilbuizen neerzetten en we weten alles, dus dat daar maken we wel ons een tikje zorgen over. Die zorgen hebben we kunnen overbrengen op Chemours. Zij hebben een model gemaakt die zegt, dit water, er is hier ook wat ontsnapt en het was hier wat doorheen gekomen, wat ontsnapt. Dat water dat kan in een 130 tot 250 jaar, het zijn twee stromen, zou dat misschien winning, de huidige winning jeugdorp kunnen bereiken, misschien in gehalten die onwenselijk zijn. Is nog niet helemaal zeker. Het zijn modellen. Het kan twee kanten op onzeker zijn. Die tijden die ik noemde, dat kan wat korter worden, kan ook langer zijn. Maar dat dat is iets, dat zit niet helemaal lekker. Wat ook, dat gaat dan met name om Wat ook scheelt is dat ... toen dit allemaal gemaakt werd nog helemaal niet op het netvlies stond bij de overheden. Ook in de loop der tijd een 200 keer streng toxischer is bevonden. Wat een verontreiniging die in het begin helemaal niet tot de verbeelding sprak van, jongens, daar moeten we wat mee. Nu wel. Dus dat maakt, dat geeft ook aan, het is altijd werk in uitvoering, een verandering, een beheersing als dit. Je moet samen met de verantwoordelijke en zijn adviseur moet je ook kijken, wat is nou het beste om te doen? Soms hebben wij weleens geroepen, daar moet je wat aan gaan doen, vonden ze dat zelf nog niet en uiteindelijk toch wel. Maar daar gaat het fout. Dus het zijn, daar staat tegenover dat het wel langzame processen zijn, dus het is niet iets dat binnen een maand moet worden opgelost als je iets constateert. Verder is er op het terrein van Chemours sindsdien nog wel een paar verontreinigingen ontdekt. Je zou zeggen, die zitten niet helemaal in het systeem.

We denken wel dat het beheerst wordt door het systeem. Zo blijft het. Daar zijn we ook continu mee bezig met, jongens, wat is er aan de hand? Hoe kunnen we dit optimaliseren? Dat alles om ervoor te zorgen dat die verontreiniging zich niet, dat het hoofdmoot van de verontreiniging zich niet verspreidt en over die verontreiniging die ontsnapt zou zijn, zijn we met Evides en Chemours in gesprek om te kijken wat kunnen we daar nou aan doen? Dat geeft ook wel tijd. Ik ben er over 130 jaar niet meer, sommigen van jullie, vermoed ik, ook niet, dus je hebt wel wat tijd, maar je moet er wel wat mee doen. Dit was het voorzitter mijn gedeelte van de presentatie. Ik hoop dat het duidelijk is.

De voorzitter: Dat gaan we nu testen. Kijk, dan zie ik een heleboel handen tegelijk.

De heer Hakkeling: Dat valt op zich nog wel mee.

De voorzitter: Ik begin even, want ik denk dat het op zich inderdaad wel een heel duidelijk verhaal is. Kan me ook voorstellen dat hier en daar nog wat aanvullende informatie nodig is. Mevrouw Kamphuis.

Mevrouw Kamphuis: Dank u wel, voorzitter. Ik hoorde u zeggen dat de eigenaar verantwoordelijke, die is verantwoordelijk voor het beheerssysteem om te controleren, bijvoorbeeld bij Chemours, maar wie controleert Chemours, daar dat ze in het verleden al eerder dingen hebben verzwegen?

De heer Hakkeling: Wij krijgen elk jaar een rapport waarin staat, waarin ze aantonen dat ze die beheersing goed op orde hebben. Daar worden niet alleen maar chemisch, maar ook gekeken wat zijn de stijgingshoogteverschillen, welke kant stroomt het water op, doet het allemaal wat het moet doen. Dat is dus de het bevoegde gezag wat de controleur controleert. Dat was een van mijn eerste dia's bij algemeen. Je hebt de C, was van controle zei ik, controle door de verantwoordelijke en controle van het rapport wat de verantwoordelijke daarover schrijft. Het periodieke rapport door bevoegd gezag bodembescherming. Ik of collega's van mij.

De voorzitter: De heer Van Dam.

De heer Van Dam Timmers: Dank u wel, voorzitter. Ik heb een aanvullende vraag. Een eerder rapport ook uit december, was oktober misschien, of daartussenin, stond er dat er zich buiten het beheerssysteem zich een uitbreidende bel bevindt, waarin ...-vervuiling zich verspreidt op ons eiland. Mijn vraag was, we hebben natuurlijk ook de zwemplas die inmiddels gesloten is, voor zover ik nu kan zien definitief.

De heer Hakkeling: Dat neem ik niet voor mijn rekening hoor.

De heer Van Dam Timmers: In ieder geval, is er nog niks aan veranderd. Is dat dan ook de oorzaak zo'n uitbreidende bel die ook die zwemplas aan het bereiken is? Dat is eigenlijk mijn eerste vraag. De tweede vraag zit hem in de afvoer van regenwater vanaf dit hele gebied, want daar zit potentieel ook vervuiling in. Daar heb ik u niet over gehoord?

De heer Hakkeling: Klopt. Ik ben even teruggegaan. Plas Merwelanden ligt hier. Nog wat meer deze kant op. Dit stroomt naar het zuiden en dan met een hele grote boog, hele langzame grote boog, deze kant op richting jeugdorp. Dus dit is niet de oorzaak van de verontreiniging in de plas van Merwelanden. Dat kan ik, ik ben niet, ik ben een beetje van zeg nooit nooit, zeg nooit altijd, maar dit durf ik wel zeggen. Dat kan niet. De tweede vraag, wat gebeurt er met het regenwater? Regenwater is ook vuil. Regenwater was vuil. ... is, sinds 2012 wordt dat niet meer uitgestoten. Zit wel nog iets gek in, maar niet in verhouding met wat er hier in de grond zit. Het risico van regenwater is dat het wel, en dan ga ik even naar dit plaatje, het is eigenlijk de motor, een van de motors van de grondwaterbeweging. Dus ja, regenwater komt op het Chemoursterrein. Ik denk dat het Chemoursterrein voor zestig, zeventig procent verhard is. Dat is allemaal gerioleerd. Dat loopt naar de rivier. Wordt door Rijkswaterstaat gecontroleerd en geaccepteerd, maar een deel infiltreert, maar dat is schoner dan wat erin zit. Absoluut. Dus regenwater in onze regio is in het verleden, het is nooit gemeten, maar daar moet ... en andere stoffen ingezet hebben. Tegenwoordig zit er in ieder geval geen ... meer in en niks in echt verwaarloosbare hoeveelheden. Is dat antwoord voldoende op uw vraag?

De heer Van Dam Timmers: Voorzitter, heel kort aanvullend. Wat is dan de reden om dat op dit fabrieksterrein dan niet het regenwater eigenlijk direct wordt afgevangen? Want

dan zou je die stromen niet meer zo op gang hebben, zoals u net liet zien in andere systemen.

De heer Hakkeling: Ik zei al, dit is wel de belangrijkste motor. Dus je kunt het regenwater, zou je misschien kunnen afhangen, maar of dat zo heel veel scheelt. Dan gaat het regenwater van opzij ook nog er weer naar toestromen, want daarna opzij regent het wel, dus dat dat zou niet veel. Je kunt het hele terrein verharden, maar dat verbetert niet veel aan de situatie.

De voorzitter: De heer Hartog.

De heer Den Hartog: Dank u, voorzitter. Ik heb ook twee, wellicht korte, vraagjes hoor. U had het zo even over die damwand en toen ging u ook op het kaartje aanwijzen waar dat precies was. Klopt mijn veronderstelling dat die damwand dan wel om het hele terrein is geplaatst? Want als dat niet het geval is, dan is het toch zo dat door stromingen het zo'n damwand kan omzeilen en verderop alsnog ...

De heer Hakkeling: Inderdaad, dat kan. Vandaar dat ze hier wel een drain hebben gezet om te zorgen dat het dus niet ophoopt achter de damwand.

De heer Den Hartog: Dank u. En mijn tweede vraag dat ging over die pomp en dat heeft ook te maken met wat u in het inleidende gedeelte zei dat zo'n situatie in principe eeuwigdurend moet zijn. Dat lijkt me best heel erg lastig, want dat is best een lange tijd om te overzien.

De heer Hakkeling: Eeuwig bestaat niet. Over duizend jaar zullen mijn achter, achter, achterkleinkinderen ...

De heer Den Hartog: Mijn vraag is, wat voor veiligheidsmaatregelen zijn er voor het geval dat zo'n pomp een keertje uitvalt?

De heer Hakkeling: Is ook gebeurd. Om te beginnen worden die goed onderhouden. Ze is, de lifeline van dit systeem is de pomp, maar die pompen hebben ook onderhoud nodig, die zijn soms een paar weken uitgeschakeld. Wat dan helpt, is dat dit trage systemen zijn. Het is dus niet zo dat als je twee weken geen pomp hebt of drie weken geen pomp, dat dit helemaal omkeert de andere kant op. Nee, dan wordt het een beetje neutraal en zou het een half jaar zonder pomp zijn, dan ga ik me wel zorgen maken.

De heer Den Hartog: Nog een aanvulling, voorzitter. Want u zei ook van, er is in het verleden, ik weet niet hoe u het formuleerde, is een klein beetje die kant op gesijpeld. Dat doet me dan weer denken dat u in het begin zei van, achterblijvende verontreiniging dat wordt geaccepteerd als het geen gezondheidsrisico's oplevert. Mijn grote vraag is, wanneer weet je dat? Het gaat soms in de loop der tijd om nieuwe stoffen. Soms is er geen normstelling. Dus hoe bepaal je dan dat dat geen gevaar voor de gezondheid oplevert?

De heer Hakkeling: Met alle kennis die je hebt. ik zei net zeg nooit nooit. Ik ga niet garanderen dat er niet in de komende jaren een stof wat, zeg dertig jaar geleden had niemand hier van het ... probleem gehoord, nu is het een van de hoofdproblemen. Ik

acht die kans niet zo groot, maar ik zeg niet nooit. Wat u zei over die ontsnapte verontreiniging. Dat is dus hier. Dat is overigens veel en veel en veel minder in concentratie dan wat hier zit. Dat is in de punt van de verontreiniging waar die al heel erg verdund is, daar is wat ontsnapt en dat zit nu naar verwachting onder dat spaarbekken waar je het eigenlijk niet kunt vinden, want daar kan je niet komen. We zijn daar wel in overleg met Chemours en ook Evides die daar betrokken bij is van, want het is de jeugd, de drinkwaterwinning van Evides die ooit mogelijk risico loopt, kunnen we daar een '...'wordingssysteem van maken? Maar uw vraag van, zit ik al een vraag te beantwoorden die u niet gesteld heeft geloof ik. Stel de vraag nog een keer, want dan kan ik to the point antwoorden, denk ik. De laatste vraag, dacht ik, want de eerste vraag was over die drain. Daar heb ik het over gehad.

De heer Den Hartog: De vraag was inderdaad van als er een kleine hoeveelheid, ik noem het maar even, recht verontreiniging is, hoe bepaal je dan hoe gevaarlijk het is en of je dus wel of niet in actie moet komen? Wat dat betekent voor de gezondheid?

De heer Hakkeling: Heel veel stoffen hebben een risiconorm. Dat noem je dan risico grenswaarde of interventiewaarde, afhankelijk van de stof. Die zijn samengesteld of berekend door RIVM met behoorlijke worstcase benaderingen. Dus als je daaronder blijft, sowieso geen probleem. Geen humane risico's. Zit je erboven, moet je goed gaan kijken. Dan zeg je in dit geval, humane risico's ontstaan bijna altijd door direct of indirect contact. Dit water komt niet in contact met mensen die daarboven wonen. Het enige wat dit water voor risico kan opleveren, is dus niet wat deze kant oploopt, maar is dat wat hier misschien vraagteken, vraagteken, vraagteken zit. Dat zei ik net van daar zijn we dus heel scherp mee bezig op dit moment. Bekijken hoe we daar een ... voor kunnen bedenken.

De risico's zijn, het zijn altijd normen en die normen zijn ook een beetje ongrijpbaar. Die zijn uitgerekend door de mensen met het meeste verstand van Nederland daarvan. Maar is dat genoeg? Wat ik al zei van Twintig jaar geleden dachten we van, het komt helemaal niet voor in gehalten die in de buurt van die veiligheidsnormen zitten. Nu zeggen we van, oeps, het komt wel voor in gehalten die ... Nieuwe kennis levert nieuwe afwegingen. Daarom zei ik ook, het is werk en uitvoering altijd.

De voorzitter: Oké. Dank u wel. Mevrouw Jager.

Mevrouw Jager: Misschien een heel simpele vraag. Begrijp ik het goed dat de omgevingsdienst bevoegd gezag is om te controleren hoe het met die bescherming gaat van die beheerssystemen? Of die rapportages juist zijn?

De heer Hakkeling: De gemeente Dordrecht is bevoegd gezag en die hebben die taak gemandateerd naar de omgevingsdienst, omdat de gemeente Dordrecht zegt van, stel, voor dit soort werk zouden we misschien twee deskundigen moeten hebben, maar twee is toch wel een beetje wankel, terwijl de omgevingsdienst die heeft er zes, zeven, acht voor de hele regio. Dat is heel normaal, want dit soort taken zijn echt bijna overal in Nederland bij de omgevingsdiensten belegd.

Mevrouw Jager: Oké, maar de gemeente is dus de opdrachtgever?

De heer Hakkeling: Ja, wij worden betaald door de gemeente. Absoluut.

Mevrouw Jager: Dat wilde ik graag even weten.

De heer Hakkeling: Is ook mijn enige belanghebbende. Ik doe dit. Ik ben van de gemeente. Ik voel me ook van de gemeente, maar ook een beetje van de gemeente Sliedrecht, ook een beetje van de gemeente Hendrik Ido Ambacht waar ik zelf woon.

De voorzitter: Dat is dan weer een beetje jammer. De heer Van Leeuwen.

De heer Hakkeling: Hoezo?

De voorzitter: Nee hoor. Verder niks mis met Sliedrecht. De heer Van Leeuwen.

De heer Van Leeuwen: Even een aansluiting op wat mevrouw Jager vroeg. U controleert dus Chemours. Chemours die overlegt een aantal rapporten. Is ooit wel eens voorgekomen dat u dacht van de informatie die ik hier opgeleverd krijg, daar heb ik wel twijfels over. Is dat weleens gebeurd?

De heer Hakkeling: Ja. Ga je intelligente vragen stellen. In een uiterst geval zou je zelf controles kunnen doen, maar om te beginnen, een adviesbureau moet onafhankelijk zijn. Adviesbureau wat voor Chemours werkt, kan niet concentratiefouten aan mij ... Kan altijd, maar dan zijn ze, als dat uitkomt, dan zijn ze klaar. Dit is een heel groot adviesbureau. Eén van de Big Five in Nederland. Ik zeg niet dat ik die mensen op hun oog vertrouw, maar ze liegen niet. Kan wel dat mensen fouten maken of dat ze iets verkeerd interpreteren.

Daar ben ik dan ook voor. Jullie denken dat het gewoon een beetje in de gebruikelijke fluctuatie zit en ik denk dat er een patroon in zit. Dus als het dan volgend jaar weer hoger is, dan moet je echt wat gaan doen. Dus is het systeem honderd procent waterdicht? Nee. Is er een eenvoudige manier om het te verbeteren? Ook niet.

De heer Van Leeuwen: Mijn vraag is eigenlijk, bent u wel eens in discussies terechtgekomen over bepaalde normen of bepaalde conclusies die door het adviesbureau zijn opgegeven?

De heer Hakkeling: Ja. Dat deze pomp is verplaatst, dat was omdat ik vijftien jaar geleden zei, jongens, het is niet goed beheerst aan het eind. Toen zeiden ze eerst, dat loopt wel los en toen was het jaar daarna, het is erger geworden. Toen is die pomp verplaatst. Hebben ze 200.000 euro geïnvesteerd. Waren nog guldens toen misschien, maar, nee, euro's waren het al. Dus is heel veel geld geïnvesteerd omdat ik zei, jongens, dat klopt niet daar.

De voorzitter: Iemand anders nog? Want anders dan gaan we dit gedeelte afronden. Nee? Heel erg bedankt. Ik vergeef u de Engelse termen die u uitspreekt.

De heer Hakkeling: Dat viel toch reuze mee vandaag? Of niet?

De voorzitter: Ja, maar early warning, worst case, dan gaan we denken, worst kaas. Big five, dat soort dingen.

De heer Hakkeling: Excuus.

De voorzitter: Nee, het is toch even een soort reminder dat u dat ...

De heer Hakkeling: Ik had gezegd, jargon, steek uw hand op, dan verbeter ik me.

De voorzitter: Het is geen jargon, maar we spreken gewoon Nederlands. Heel erg bedankt. Dan wil ik graag het woord geven aan ... O, jee.

De heer Van der Ham: De heer Van der Ham.

De voorzitter: De heer Van der Ham. Ik hoorde de hele tijd Frans, maar wij zeggen gewoon hier de heer Van der Ham.

De heer Van der Ham: Ik zit een beetje in dubio, want ik denk dat Ruud een heel goed verhaal heeft neergezet. Er komt veel herkenning terug met een heel gecompliceerd systeem. Ik denk, doe niet sophisticated, maar doe het in het Nederlands, want wij als gemeente zijn eigenaar van een veel eenvoudiger IBC systeem. Maar is dat dan een teleurstelling of moeten we daar blij mee zijn? Daar gaan we u nu mee onderweg nemen. Nog eenmaal even achterin zit ... Bouwman. Dat is de ambtelijk opdrachtgever voor ons, want we zijn als gemeente verantwoordelijk voor de nazorg en wij voeren dat hier met Manon uit. Polder Stedendijk, bij de meeste is dat denk ik wel meer bekend als Stort van Troost. We gaan wel ook helemaal naar een andere omgeving, maar hemelsbreed niet zo ver weg.

Dit is de Stort van Troost. Dit is een integriteitsgebied van Rijkswaterstaat waar die middenin gelegen is. Dus dat is een hele andere omgeving, maar ik denk maar een paarhonderd meter verwijderd van de locatie. Dit is een IBC-sanering die ooit is uitgevoerd. Aan de overkant ziet u Sliedrecht. Waarom ik dit al even meeneem? Aan de overkant zit ook Baars. Dat is een bedrijf wat wij gebruik maken om naar de overkant toe te kunnen varen om de monsterafname te doen. Dat komt hier heel mooi tot uiting in dit plaatje. Het is een integriteitsgebied van circa vijftig hectare. De Stort zelf is circa zestien hectare. Dat is even de locatie en helemaal aan de linkerkant bij de buis, daar was Ruud net aanwezig bij Chemours. Ik denk dat iedereen dit gebied wel bekend is. Het is even een vogelvlucht. Er stonden eerst nog tien regels op. Van communicatie kregen we het advies om dat wat in te korten, maar het is wel een lange geschiedenis. Helemaal bovenaan de Stort van Troost is aangekocht, is eigendom vanaf '58 en binnen Zuid-Holland langs een aantal rivieren waren er heel veel van dit soort inhammen, bochten die gebruikt zijn om afval te storten. Ook langs de Hollandse IJssel, ook een getijde rivier in de buurt. Er waren ook veel van dit soort locaties. Daarbij wil ik niet zeggen van het is dus algemeen goed. Wij hebben hier een probleem, maar het gebeurde heel veel in Nederland. Met name ook uit Rotterdam. Bij de tweede zie je echt terugkomen wat we daar hebben gevonden. Bouwsloopafval, asphalt, alles is er gestort wat onder, bij de meeste destijds, vergund is onder oude Hinderwetvergunningen. Sommige hebben we teruggevonden in het archief en sommige niet. De vraag die wel eens gesteld wordt is, hoe heeft dat kunnen gebeuren? Ruud heeft het al aangegeven, ook met Ik keur het

niet goed, maar het gebeurde in die tijd. Er zijn er in denk ik Zuid-Holland misschien wel vijftig, zestig geweest langs die rivieren, binnen Zuid-Holland ook. De stort is beëindigd in '83 de activiteiten en vanaf 1982 tot eigenlijk 2014, 2015 hebben er onderzoeken plaatsgevonden. Na de onderzoeken die plaatsvonden nog eens een onderzoek plaatsgevonden. Er is ook al gestart met monitoring. We hebben onderzoeken uitgevoerd naar natuurlijke afbraakmogelijkheden. In 2000 heeft de provincie een beschikking genomen dat het een ernstig urgent geval van bodemverontreiniging was waar we wat mee moesten. U ziet ook staan dat de onderzoeken zijn uitgevoerd door Waterstaat, de provincie en de gemeente. Ruud heeft het al aangehaald, in 2002, 2003 zijn wij als gemeente de trotse eigenaar van de locatie geworden. Zowel in koop, maar ook verantwoordelijkheid voor de bescherming van de locatie. Richting 2014, 2015 zijn de saneringsonderzoeken, de saneringsplannen uitgevoerd. Wat zouden we daar nou uit kunnen voeren? Daar gaan we straks even op in, maar dat is het tijdpad. In 2016, '15, '16 is de sanering uitgevoerd en het systeem aangelegd en heeft Rijkswaterstaat ook aan het einde daarvan ook nog een onderdeel aangelegd. Nu vanaf 2017 tot en met nu, maar even vanaf 1982 tot nu, onderzoeken saneren. Vanaf 2017 tot nu is de nazorg monitoring. Dan kom ik straks terug op de C van het controleren, voeren wij dat nu uit. Verantwoordelijkheid, wij als gemeente. Daar krijgen we inderdaad de budgetten voor van het rijk. Dit is even van bovenaf. Dit bordje of dit plaatje wat u hier ziet, u ziet de monitor al staan. Hier sta ik. Deze staat op de locatie. Hier staat eigenlijk wat het systeem inhoudt. Het isoleren en beheren en controleren. U ziet het eerste de ringdijk. Dat is de dijk die hieromheen loopt en die maakt indirect onderdeel uit van de IBC-maatregelen, omdat Rijkswaterstaat die aan het einde heeft aangelegd als voorzorg om te voorkomen dat hier het integriteitsrivier het gebied met hoog en laag water richting het beheersysteem zou kunnen lopen.

Hij is wel aangelegd. We nemen hem nu ook mee. We kijken er ook naar, maar hij maakt niet direct onderdeel ervan uit. U hoorde al Ruud zeggen, systemen om zaken te kunnen beheersen. Dit is de stortplaats. U ziet de hoogte niet, maar dit is de hoogte van de bult. Hieromheen ziet u een kwelsloot. Net werd gesproken over pompen. Dat is eigenlijk een afvangsysteem. Die kwelsloot is aangelegd en onder die kwelsloot, dat ziet u straks nog met een ander plaatje, is een zandpakket, een grote drain moeten we eigenlijk zien, neergelegd om het water wat afstroomt uit het gebied deze kant op, af te vangen. Er zit hier nog een stuwertje in, een klein stuwertje. Waarom zit dat erin? Dat komt omdat we hier een systeem hebben neergelegd, een hele fitte filter. Dat is als u naar buiten gaat kijken, is dat eigenlijk alleen maar riet en wat planten en wat doet dat nou? Dat is een biologisch filter om organische stoffen te kunnen reinigen en af te vangen. Dat stuwertje zit erin om te voorkomen dat die droog komt te staan, want zo'n systeem moet altijd nat blijven om te kunnen blijven functioneren. De weersomstandigheden, kijk even naar mijn collega Manon, het is een keer zelfs zo droog geweest dat hij even droog heeft gestaan. Dus dat helemaal voorkomen, dat lukte niet altijd. Dan heb je nog een afvoer en aan het einde nog een uitlaat. Dit is een mooi uitkijkpunt op de ringdijk van het gebied. Dan kijk ik even naar mijn collega, Manon. Manon is projectleider ook van deze locatie. Vergeet ik nog iets wat essentieel is voor het vervolg?

Mevrouw Jansen: Nee, je hebt wel alles verteld. Deplaatjes zijn nog een mooi uitkijkpunt te zien. Het is ook heel mooi gebied om er te wandelen.

De voorzitter: Willen jullie even een microfoon aanzetten dat we het ook op de band hebben?

Mevrouw Jansen: Nee, je hebt alles verteld, Frans. Ik adviseer u om er eens te gaan lopen, want het is echt een heel mooi natuurgebied met heel veel diversiteit aan flora en fauna.

De heer Van der Ham: Een ... verhaal komt zo, Ruud. Komt in de dwarsdoorsnede, omdat je dan beter kan zien dat het onder natuurlijk verval gebeurt. Dit is even van bovenaf het systeem. Ik denk dat voor de verbeeldingen, wat gebeurt er nou? Gaan we even, dit is eigenlijk wat u net in het systeem van Ruud ook zag, de dwarsdoorsnede. Wat gebeurt hier nou in de locatie? Hier ziet u de Stort waar we net op stonden. Beneden Merwede, de kwelsloot waar ik het over had met dit, is het zandpakket. Hele fitte filter en de Ringdijk. Ook net wat al aangegeven werd. De afmetingen kloppen natuurlijk niet helemaal in verhouding, maar anders past het er niet op, is het systeem niet aan te geven. U ziet hier de blauwe kronkels. Dat zijn de grondwaterstromingsrichtingen. Wat is hier nou de beheersing? Ruud geeft het al aan, er is geen stroom. Het water zakt uit, wordt hier afgebogen door het open pakket, het zandpakket wat er is aangegeven. Kwelt hier op in de sloot, wordt afgevoerd via het hele fitte filter. Er is een verblijfstijd om in te blijven en daarna wordt het afgevoerd. U ziet hier ook staan, vraagteken. Dat is de richting waar het opgaat. Dit is het isoleren. Dat is eigenlijk het afvangen en het beheren. Hier bovenop, maar dat is eigenlijk veel minder van belang voor de geohydrologische isolatie, is een deklaag aanwezig en dat is eigenlijk om het contactrisico weg te halen.

Die is wel open. Ruud gaf in het begin aan dat er ook deklagen kunnen zijn die afgesloten zijn. Die is gewoon open, dus er kan ook gewoon regenwater in. Wat is hier dan het controleren? Daar ziet u alle peilbuizen staan, in de Stort, onder de Stort, in het afvanggebied, om te controleren of de uitstroom beheerst wordt. Werk dat nog? Dan is hier wel de uitdaging altijd, waar ga ik op controleren, want het is een stortplaats. Mij is ooit verteld, ik weet niet of u Alphen aan den Rijn ... polder kent, is heel lang bekend geweest als de grootste gifbelt in Zuid-Holland. Is ook links en rechts ingehaald door andere locaties. Maar daar zei een chemicus een keer, er kunnen wel 20.000 ... of stoffen uitkomen. Waar ga je op selecteren? Wat ga je onderzoeken? Dat doe je met peilbuizen. Dat is aangelegd. Wat doen die peilbuizen? Verschillende functies. Stijghoogte vaststellen, kwaliteit van het grondwater bepalen. Met name de vierde bullet. Wat ga ik controleren? Is eerst een literatuurstudie uitgevoerd. Wat zou er nou in kunnen zitten? Maar dat zijn heel veel stoffen. Wat gaan we in het veld eens even kijken wat we zouden moeten doen? Uiteindelijk is er gezegd, vooralsnog gaan we hierop controleren. Dat ziet u even hieronder staan. Ik vind dit een van de belangrijkste. Dat zijn de ..., dat is de aromaten, ik vertaal dat maar even naar benzine. Dat is het meest herkenbare. Benzeen zit er ook in, voor heel veel mensen een bekende, gerelateerd aan kanker, maar wordt ook vooral gebruikt als gidsstof, omdat hij relatief snel door het water verplaatst. Dus die kom je als eerste tegen. Wat doen we elk jaar? We kijken elk jaar nazorg en meten is een dynamisch systeem. Wat meet ik? Zijn er ontwikkelingen? Moet ik een andere stof toepassen? Waarom geef ik dat even aan? Is omdat we al in de afgelopen jaren hebben gekeken, heeft het nog nut om een standaardpakket zware metalen? Moet je dat blijven doen? Instabiliteit, moet je daarmee doorgaan? Dat blijft heel verschillend. Makro-

parameters. Ik heb het net al even gehad over de natuurlijke afbraak, dat zijn parameters om te kijken hoe het in de bodem gaat. Kunnen de organische stoffen afgebroken worden? Worden ook nog steeds meegenomen. Wij bouwen dat steeds verder af. Ruud gaf net al aan, de financiering, die wordt door de gemeente verkregen, wel bij het rijk. Het rijk heeft al een jaar of tien geleden gezegd, wij zouden, ik vond het al heel mooi, eeuwigdurend is wel heel erg lang. Er wordt eigenlijk gezegd, kunnen deze IBC-saneringen afgebouwd worden of geoptimaliseerd worden, geëxtensiveerd worden? Dat is natuurlijk altijd vanuit een financiële prikkel vanuit de BV-Nederland. Daarom kijken we ook elk jaar weer, kunnen er stoffen af? Maar er komen ook wel eens stoffen bij als er een nieuwe ontwikkeling is. Kijk maar even of dat hier ook aan de gang is. Dus dat wisselt wel. Het belangrijkste onderdeel is te controleren. Je zag net in vogelvlucht het systeem. Dit zijn alle peilbuizen en ik wil hier even op inzoomen. Ik gaf aan dynamische, de blauwe, die stond er al. Daar zien wij een verhoging. Wat betekent dat nou? Dan zetten wij een X-aantal pijlbuizen erbij om te kijken wat gebeurt er nou? Moeten wij blijven vasthouden of moeten we even uitbreiden om te kijken wat er gebeurt? Dat doen we continu, dus als het nodig is, passen we het ook aan. Ruud stond hier net als bevoegd gezag voor DuPont-Chemours, maar diezelfde rol vertolkt Ruud dus hier voor ons als gemeente. Daar krijgen we wel eens vragen over, want ook dat doet Ruud namens de gemeente en wij zijn weer als gemeente verantwoordelijk voor de nazorg. Maar die functiescheiding is wel op deze manier ingericht. Dus ook die controle, die vraag die daarnet kwam, de rapporten die ingeleverd worden, worden voorgelegd en ik kan u aangeven dat dat ook heel kritisch gebeurt.

Ik ga toch zeggen, misschien wel omdat we er zelf voor verantwoordelijk zijn, dat we daar heel CQ naar kijken. Wij hebben daar ook altijd heel veel, we kennen elkaar al heel lang, werd er net gezegd, maar we hebben daar ook stevige discussies over. Wat doen we? Waarom doen we het? Hoe moeten we het nog blijven doen? Ik denk dat dat voor ons als gemeente belangrijk is, dat we op die manier kritisch naar elkaar durven blijven kijken. Dat wil ik even illustreren met dat je, is er ooit een neergezet en zijn dat er dan genoeg? Zoom ik ook nog wel even op in, want dat is ook altijd een vraag. Je controleert en beheerst. Wie heeft nou verzonnen hoeveel pijlbuizen er moeten staan? Dat past een beetje in dat Ruud net aangaf ook bij Chemours, doen we dan genoeg of moet ik er nog honderd bijzetten? Dat is altijd op basis van modellering wordt er monitoringsplan neergezet. Dan verwacht je dat je het daarmee afhangt. Is het dan altijd voor honderd procent geborgd? Dat is hetzelfde antwoord. Honderd procent zekerheid niet, maar je richt een systeem in waarbij je denkt dat je het voorziet. Zou er dan een druppeltje op dat moment doorheen gaan die je dan mist, is dat dan een risicoafweging die meegenomen wordt? Maar die vraag krijgen wij wel eens, is dat dan een waterdicht systeem? Ik hoorde Ruud precies dezelfde term gebruiken. Honderd procent waterdicht is het nooit, maar we beheersen het en proberen het te controleren. Waar zijn we nu? Dan kijk ik even naar 1982 tot de sanering naar 2014 en nu aan het saneren. Hoe gaat het nu? Stabiele eindsituatie. Dat is een term die wordt aangegeven. Er is een verontreiniging nog aanwezig. Die zit er. Ruud heeft al aangegeven, zou die er moeten zitten? Nee. Het liefste zou je ze weghalen in, ik denk dertig jaar geleden. Toen de problematiek begon met de stortplaatsen, heeft iemand al eens geroepen, is heel lang geleden, gedeputeerde Van der Vlies, misschien kent iemand van u hem nog wel, die zei, kunnen we niet op een plaats in Zuid-Holland alle stortplaatsen oppakken en ze daar maar neerleggen? Er werd nog gezegd ...polder. Alle andere mensen vonden dat een

heel goed idee, Alphen aan den Rijn vond dat een iets minder goed idee, maar ook toen is er wel gezegd, dat is een financiële afweging. Gaan we dat doen? Ruud gaf het net al aan. Ook als je dat er uithaalt, leidt dat tot heel veel risico en overlast. Daar is niet voor gekozen. Dus nogmaals, zouden ze op hun plek moeten blijven zitten? Zouden ze daar moeten zijn? Nee, maar ze zitten op hun plek. We controleren het en we begeleiden het. Wij zien nu in de laatste jaren dat er een stabiele situatie is en dan bedoelen we, het blijft zo goed als op zijn plaats. De contactrisico's zijn weggenomen en we controleren het. Het systeem functioneert nog. Ik hoorde al eeuwigdurend, 100 jaar, 130 jaar is al genoemd. Waar willen we nu naartoe? Het ministerie heeft al aangegeven, kan je afbouwen? Kan je verantwoord extensiveren? Daar zijn we naar aan het kijken. Als ik nu nog veertig jaar blijf monitoren en ik zie die trend, wat is dan nog de toegevoegde waarde? Zou je daar dan op een moment mee willen stoppen? Stel dat je dat doet en we hebben er al een aantal afgebouwd. Dan ga je over naar passieve nazorg, zoals we dat noemen. Ze raken nooit uit beeld, ze blijven altijd geregistreerd. Als er een verandering zou komen daar, ik hoop niet, want het is een heel mooi gebied, maar stel dat het een woongebied zou worden, dan moet je weer kijken, past dat nog wel in het systeem? In die fase zitten wij nu. Dat wij hopen dat we in de toekomst nog verder kunnen afbouwen en een ideaalbeeld is dat we zelfs durven zeggen, we stoppen met het controleren en het monitoren, zoals ook bij sommige andere locaties al gebeurt. Als dat overigens gebeurt, dan is dat een beslissing die weer voorgelegd moet worden aan het bevoegd gezag en daar is dan ook weer inspraak.

Dat verander je, dat moet je ter visie leggen, dus dat zijn wel stappen die op die manier geboren zijn. Het is niet iets wat we morgen samen verzinnen. Een heel ander onderdeelje hier is, omdat dit in het begin nooit onderdeel is geweest van de problematiek, PFAS. Die maakt geen onderdeel uit van de start van de monitorsparameters. Kwamen eigenlijk nooit naar voren. Zitten ook niet in allerlei vergunningen, maar de gemeente zelf heeft in 2016 gezegd vanuit signalen, er zijn een aantal stortplaatsen binnen onze regio waar mogelijk afval zou zijn van Chemours. Is gewoon gezegd, laten we nou eens op die stortplaatsen in de reguliere monitoring controleren op PFOA. Dat hebben we vanaf 2016 tot en met 2018 gedaan. Een X-aantal peilbuizen binnen ons hele grondwatersysteem, was eigenlijk de kwelsloot en het ... wat je loost. Dat hebben we gedaan en wij zagen daar eigenlijk allemaal gehaltenes onder de toenmalige normwaarde voor grondwater en hebben we eigenlijk het voorstel gedaan, we hebben gekeken. We zien dat het erin zit, maar in lage gehaltenes. Even voor uw beeldvorming, corrigeer me als het niet goed is, Ruud, de concentratie, de normwaarde was toen 130 microgram per liter. Daar zaten we heel ver onder. We hebben toen het voorstel gedaan, laten we dan het maar beëindigen, want we hebben het beeld. Dan hebben we het weer even over de rol van bevoegd zag. Die zagen in een peilbuis, ik riep net 130, er zat in een peilbuis wel 16 milligram per liter, microgram per liter. Dat is ook nog heel erg laag, ver onder enorm, maar er werd toch gezegd, dat is een afwijking. Kijk daar toch nog eens even naar. Dan heb ik het even over het controleren en hoe gaan we dan met elkaar om? Dus hebben we voor peilbuis 28 van 2020 tot en met '22 de PFOA-analyse nog doorgezet en daar zagen wij een afname. In die periode is wel door de normwaarde aangepast. Ook ESFA, we hebben gezien dat we dat allemaal hebben aangescherpt en in het laatste jaar zaten we daar ook nog onder en zien wij een afnemende trend. Is gezegd, op dit moment zien wij, op dit moment heeft geen toegevoegde waarde en stoppen we ook met de PFAS-controle. Dat is eigenlijk waar we

nu staan, dus die PFAS wordt niet meer meegenomen, omdat daar op dit moment geen aanleiding toe is. We zitten in een, naar onze beleving, onderweg naar een stabiele situatie dat verspreiding en de controle beheerst wordt. Contact is weggenomen en hopen we die in de toekomst te kunnen afbouwen in relatie van de nazorg. Heeft u hier vragen over?

De voorzitter: Mevrouw Kamphuis in ieder geval wel. Gaat uw gang.

Mevrouw Kamphuis: Ja, dank je wel. Je had niet anders verwacht. Via de voorzitter wil ik vragen wat er gebeurt met die vilten, want die komt vol met stoffen. Wat gaan jullie daarmee doen?

De heer Van der Ham: Het hele fitte filter dat de planten die erin staan nemen dat op. Dat wordt eens in de zoveel tijd gemaaid en afgevoerd. Daarvan, en dat is overigens op initiatief van Manon geweest, hebben we ook in verband met PFAS hebben we eens onderzocht, wat zit daar nou allemaal in, in de afvoer van dat maaisel? Daarnaast heb je, want het hele fitte filter wordt ook altijd wel geschetst, het is biologisch en het is allemaal mooi. Dat geldt voor de meeste stoffen die orgaan is opgenomen en afgebroken. Er zijn ook een aantal stoffen die meekomen die gewoon neerslaan. Dat zit ook in het onderhoud van de afvoer van de slib wat erin zit.

De voorzitter: Dank u wel.

Mevrouw Kamphuis: U gaat afvoeren en wordt het dan op de juiste wijze verwerkt op hoge temperaturen? Vernietigd?

De heer Van der Ham: De afvoer en verwerking vindt plaats door een erkende verwerker en die wordt ingehuurd door het adviesbureau die wij inzetten. Dat wordt ook weer meegenomen en verantwoord in het nazorgstaatsrapport, maar Manon kan dat ook nog een stukje aanvullen.

Mevrouw Jansen: Als u het heeft over het maaisel, dus de planten, die blijven op de locatie. Dus die worden niet, die worden gecomposteerd.

De heer Van der Ham: Dat geldt niet voor het eventuele slib wat afgevoerd zou worden. Zover zijn we nog niet, want we merken tot nu toe dat dat nog niet nodig geweest is, omdat het nog niet, ik noem het even verzand, maar het is slib, maar dat het nog niet dichtslibt.

De voorzitter: De heer Van der Net.

De heer Van der Net: Dank u wel, voorzitter. Ik zit even met die PFAS, want er werd in de laatste slide werd er aangegeven dat er een afname was, dat het steeds minder werd. Maar wij hebben natuurlijk geleerd, het zijn forever chemicals, dus waar blijft het dan? Want dan kan er geen andere conclusie trekken dan dat het toch ergens uitgewassen is en naar buiten de Stort van Troost terechtgekomen is.

De heer Van der Ham: Absoluut. In het grondwater. Dat is hetzelfde mechanisme wat er is dat verplaatst zich. Het zijn de ... chemicals die we overal ... Dat zijn wel Engelse

woorden. Het zijn de altijd blijvende chemische stoffen. Dat wordt nu afgevoerd naar de rivier. Dat klopt.

De heer Van der Net: Oké, maar dat geldt ook voor de andere stoffen dan toch ook?

De heer Van der Ham: Die stoffen die we daarin tegenkomen, worden afgebroken in het hele fitte filter. Maar dat geldt absoluut niet voor PFAS. Nee, daar zijn we met allen nog lang niet vanaf.

De voorzitter: De heer Van Dam.

De heer Van Dam Timmers: Dank u, voorzitter. Ik hoor ook de heer Van der Net zeggen, daarom eten we ook geen vis uit de rivieren en moeten mensen in Groenland zich daar ook zorgen over maken. Dat is natuurlijk ook het hele trieste aan deze hele situatie, dat wij dat met elkaar mede veroorzaken. Daar komt mijn vraag ook vandaan. Er is natuurlijk eerder, dertig jaar geleden, besloten om dit soort gebieden dan te beheersen. Wat als we nou in de toekomst besluiten om zo'n gebied wel te saneren? Is dat überhaupt mogelijk? Zou je daar als gemeente bijvoorbeeld voor kunnen pleiten, of niet?

De heer Van der Ham: Ik ben een techneut. Alles is technisch mogelijk. Dan heb ik het over aanpak, opscheppen, verwijderen en in allerlei deelstromen sorteren en even verwerken. Ik hoor daar al de altijd blijvende chemische stoffen. Dan kijk ik even naar PFAS. Het afvangen, het reinigen nu. Er zijn wel optimistische geluiden over. Als we heel sterk kijken is een heel fijn membraamfilter iets wat op kleine schaal werkt. We horen het ene moment dat er biologische ontwikkelingen zijn die afbreken. Die worden heel positief ontvangen en daarna zien we dat het toch meevalt, dus dat blijft wel lastig in het zuiveren. Maar we kunnen ook beslissen morgen, maar dat hebben we dertig jaar geleden niet gedaan, om hem alsnog helemaal te ontgraven en ergens elders geseald op te slaan. Maar mijn verwachting is dat we dat kostentechnisch met zijn allen als BV-Nederland niet gaan doen. Technisch, zeg ik, kan nagenoeg alles, maar daar hangt een kostenplaatje aan vast.

De heer Hakkeling: Ik heb misschien nog wel een aardige aanvulling daarop. Vijftien jaar terug, denk ik, is er een groot adviesbureau geweest wat hier heeft gekeken. Dat noemen ze ook weer in het Engels waste mining. Dus in hoeverre kun je van al die afvalstoffen die daar liggen, kun je daar een deel van te gelden maken en daarmee het probleem verkleinen. Op sommige afval van dit soort storten zitten zoveel waardevolle spullen nog in de afvalstof dat het werkt, maar hier werkte het niet. Dus we hebben een aantal proeven gemaakt, analyses gedaan, berekeningen gedaan, hier wordt niks. Jammer, want anders zou het zichzelf misschien oplossen. Je praat over giga veel geld, want dit gaat om honderdduizenden kuub grond. Met verontreiniging van de vervuilde grond dat hier ligt.

De heer Van der Ham: Maar dat vul ik even in. Ik ben ook betrokken geweest bij een test waar ze dat hebben geprobeerd in Zuid-Holland. Maar weer door de maatregelen die je moet nemen naar de omgeving, het restproduct wat dan weer overbleef en ook weer gestort moest worden. Er kwam verwinbaar hout uit. Er kwamen wat andere deelstromen uit. Is daar toch weer vanaf gezien. Is het zelfs op dat moment, dat deed ook wel pijn in mijn ogen, is weer teruggegooid na de pilot.

De heer Hakkeling: Wat ook nog wel aardig is hierover. Een jaar of tien terug ook, nog iets meer denk ik, toen had Rijkswaterstaat die had zijn oog hierop laten vallen als een ideale overnachtingshaven voor scheepsvaart. Rijkswaterstaat is verplicht om voldoende slaapgelegenheden te maken. Daar moest dan, die stort moest weg en hadden ze voor zichzelf een berekening gemaakt dat dat er wel uit kon. Wij zeiden, dat lijkt ons een goed idee, doe maar. Nooit meer wat van gehoord. Wat zij hadden, Rijkswaterstaat heeft zijn eigen stortplaatsen, dus ze hadden geen stortkosten gerekend, maar die stortplaats is natuurlijk heel snel vol als je dit soort hoeveelheden erheen gaat brengen. Bovendien, die waardes zijn niet berekend op dit soort spul.

De heer Van der Ham: Ik wil net zeggen, dat mocht daar helemaal niet in.

De heer Hakkeling: Was gewoon echt van dat adviesbureau een grote fout. Het idee aardig was aardig, want waar nu de stort lag, zou dan een insteekhaven worden. Mooi. Probleem opgelost. Helaas.

De voorzitter: Mevrouw Jager.

Mevrouw Jager: Ik hoorde u zeggen dat, ik meen 2016, besloten werd dat het zo verminderd was dat er niet meer gemonitord ging worden, of was dat nog later? Dat weet ik niet. Maar in ieder geval, dat het niet meer gecontroleerd wordt nu. Wat nou als het in de toekomst verslechterd, terwijl we dus niet meer controleren?

De heer Van der Ham: Twee antwoorden heb ik daarop. We controleren nog steeds. We hebben, misschien dat u bedoelt, het PFAS. We zijn PFAS extra gaan controleren van 2016 tot en met 2018. Daarvan hebben we toen gezegd op basis van die concentraties is dat op dit moment even geen toegevoegde waarde, ook omdat het geen verplichting was en vanuit de oorspronkelijke sanering. Daar zijn we nog even mee doorgedaan, omdat bevoegd gezag zei, die is wat hoger, nog ver onder de norm. De andere monitoring doen we nog steeds, maar zijn we aan het kijken of we daarmee kunnen stoppen, omdat het stabiel genoeg is. Daar zit natuurlijk altijd een moment op van hoelang blijf je dat dan doen? Wanneer stop je? Er zijn in heel Nederland op behoorlijk wat plaatsen al na X-aantal jaren, soms al twintig tot dertig jaar lang, is door de monitors gezegd, we stoppen er nu mee. Dan geef ik even een voorbeeld. Ik heb heel lang geleden bij de provincie Zuid-Holland gewerkt. De Merwedepolder hier in Dordrecht was een van de eerste IBC-saneringen. Die is in 1989 uitgevoerd en daar werd dat dertig jaar, wat Ruud al aangaf, werd gezegd, eeuwigdurend, berekening dertig jaar. We zien het allemaal wel. Daar had niemand verwacht dat wij als gemeente in 2018 onderdelen van het systeem hebben vernieuwd, hebben vervangen, hebben gedaan. Ik ken nog mensen die daar ooit werkten en ik vertelde dat ik daar nu bij betrokken was. Serieus? Is de drainage vervangen? Ik zeg, ja, het is nog steeds onderdeel van de nazorg. Maar we zijn nog aan het monitoren.

Mevrouw Jager: Nog een aanvullend dingetje, voorzitter. Vooruit. Voor deze keer? Het is mooi, maar het geeft geen antwoord op mijn vraag. Want stel dat een van die stoffen, FPAS of een andere, op een gegeven moment, om welke reden dan ook, daar de kop weer opsteekt, dat weten we dus niet. Dat zien we dus niet omdat dat niet meer gemeten wordt, omdat dat niet meer gecontroleerd wordt. Zou je dan niet beter, al was het maar een keer in de vijf jaar of een keer in de tien jaar, toch een keer kunnen kijken?

De heer Van der Ham: Uw conclusie is correct. Op het moment dat we hebben besloten dat we na zoveel jaar zouden zeggen, monitoren die stoppen, stabiel en voldoende gebleken en de uittrekking is, dus we stoppen ermee. Stel dat het daarna zou optreden, dan missen we dat. Dat klopt. Zou in heel Nederland op een aantal plaatsen ook al kunnen zijn. Daar zit ook wel eens momenten in, en een aantal jaar geleden zeker, dan zeiden we, dan gaan we over vijf jaar nog een keer kijken. Dan gaan we daarna na tien jaar nog eens kijken. Dat zijn modellen die ook nog wel eens gedaan worden. Ik zeg wel dat ik merk dat we daar niet alleen hier in de regio, maar in heel Nederland, stapt men daar wel steeds verder vanaf. Omdat we dan zien, nee, daar wordt een afweging in gemaakt. Wat is op dat moment een risico? Maar uw conclusie is correct dat als we daarmee stoppen, zou dat kunnen zijn dat we die missen. Dat is helemaal correct.

De heer Hakkeling: Ik kan u wel vertellen dat het bevoegd gezag minder staat te springen dan degenen die het moeten betalen om dit af te bouwen. Wij zijn daar wel huiverig voor en je moet al een hele forse meetreeks hebben om met droge ogen te kunnen zeggen, dit gaat nergens heen. Waarbij je wel altijd moet kijken, de meetreeks begint niet op het moment dat je begint te meten. Dat klinkt een beetje tegenstrijdig, maar die verontreiniging zitten er dan natuurlijk al dertig jaar en die is kennelijk in die periode niet verder gekomen als wanneer je hem meet. Als er geen beheersing op zit, wordt het eigenlijk alleen maar meer. De geschiedenis die je niet in beeld hebt, die is er wel en daar kun je ook wel mee rekenen, maar wij zijn als bevoegd gezag nogal huiverig om het helemaal mee te stoppen. Dat doen we echt in situaties dat je zegt, hier is gewoon boven alle twijfel verheven dat je kunt stoppen.

De heer Van der Ham: Samenvattend nog een keer het antwoord op uw vraag. U heeft daar gelijk in.

De voorzitter: Oké, dat is mooi, mevrouw Jager. De heer Den Hartog.

De heer Den Hartog: Dank u, voorzitter. Ik wilde graag nog even op die stabiele situatie.

De heer Van der Ham: Stabiele eindsituatie.

De heer Den Hartog: Stabiele eindsituatie waar nog verontreiniging in zit. Als ik het koppel met het vorige verhaal dan is er altijd een stroming die daar ligt, of een beweging van stoffen. Vlak daarnaast is er in Helleluispolder is er ook van alles aan de hand. Er is een commissievergadering hiernaast daarover. Wat is nou de kans dat die verontreiniging die er is, daar terechtkomt als men daar besluit om water in te laten.

De heer Hakkeling: Ik weet iets meer van de Helleluispolder af, Frans.

De heer Van der Ham: Ik wilde eerst even antwoorden. Met het beheerssysteem wat we hier hebben denken we dat we dat afvangen, maar als ik naar het bredere kijk, Ruud is ook bij dat andere project betrokken.

De heer Hakkeling: Hydrologisch zijn ze gescheiden, deze twee systemen. De enige connectie is via de lozing van water op de rivier. Dat gaat overigens allemaal zonder stroom, dus allemaal zwaartekracht en waterstromingen. De Helleluispolder is een serieus ander verhaal en ik geloof niet dat we dat hier te veel op in moeten gaan. Ik ben

erbij betrokken samen met de mensen van de gemeente Dordrecht. Anders had ik waarschijnlijk nu in een andere sessie gezeten om wat te vertellen. Daar is wat aan de hand. Volkomen andere aard dan dit en daar wilde ik het eigenlijk bij laten, voorzitter.

De heer Van der Ham: Maar het antwoord is, het zijn twee gescheiden systemen die elkaar in principe niet beïnvloeden.

De heer Den Hartog: Maar, kan ik dat vertalen als dat verontreiniging vanuit dit gebied, niet terecht gaat komen in de Helleluispolder of kan ik dat zo niet vertalen?

De heer Hakkeling: Op molecuul niveau zou ik dat niet. Ik bedoel, via de rivier zou dat dan moeten, maar niet via dit systeem. Het kan niet ontsnappen uit dit systeem en dan in Helleluispolder terechtkomen.

De heer Den Hartog: Dan als laatste heel kort vraagje.

De voorzitter: Echt als laatst.

De heer Den Hartog: Het laatste wat u op uw sheet schreef was passieve nazorg. Wat houdt dat precies in?

De heer Van der Ham: Registratie. Even nogmaals, we zitten nu in een actieve nazorg. Het is beschikt, het is bekend bij bevoegd gezag, dus op het moment dat iemand wat wil, loop je daar tegenaan als je een melding moet registreren. Als we dus stoppen met monitoring, dan is het niet weg. Dat noemen wij passieve nazorg. Het blijft geregistreerd, dus het alarmbelletje als iemand daar wat anders zou willen doen, gaat dan gewoon af. Dan moet een initiatiefnemer kijken, dit zou ik willen doen, kan dat wel in de huidige situatie? Dat noemen wij passieve nazorg. Waarom we dat zo benadrukken is dat, als we stoppen met de monitoring, is niet dat het weg is. Dus het blijft geregistreerd dat het een nazorglocatie is.

De heer Hakkeling: Het moet ook altijd gemeld worden als het passieve nazorg is. Dus als iemand gaat graven, en dan praten we niet over tien centimeter diep, maar als iemand een gat van een meter gaat maken, of dieper, dan moet dat gemeld worden. Als wij dan zeggen, maar daar zit vanaf een meter zit er een verontreiniging, dan moet je met een plan komen hoe je die verontreiniging oordeelkundig mee omgaat.

De heer Van der Ham: Het is een alarmbel.

De voorzitter: Ik kijk nog even rond. Ik had verder geen vingers meer gezien, of die zijn inmiddels ingetrokken. Enorm bedankt voor de presentatie. Ik denk dat het voor iedereen weer van toegevoegde waarde is op wat we al wisten. Ik heb ook tegelijkertijd plaatjes zitten zoeken. Zo'n fitte filter dat ziet er gewoon gezellig uit.

De heer Van der Ham: Dan wil ik toch nog even afsluiten als het mag. Wat Manon al zei, u zegt, het ziet er gezellig uit. Een aantal van u heeft het misschien al eens gedaan. Ik kwam Rick van der Linden net even tegen, de wethouder die hiervoor verantwoordelijk was. Wij nodigen u graag uit om een rondleiding te geven op de locatie. Dan zien we dat een stortplaats wat echt een probleem is volgens ons als gemeente, ook tot iets moois

geworden is. Ruud heeft al de Transberg aangegeven waar zonnepanelen opstaan. Dit is een veel mooiere, durf ik te zeggen.

De voorzitter: We gaan de concurrentie aan met andere stortplaatsen. Dat is gezellig. De griffier die heeft dat genoteerd dat u het aanbod doet voor een rondleiding en ik denk dat dat te zijner tijd best wel oké is.

De heer Van der Ham: Ik kijk met een schuin oog naar Saman, maar die vindt het vast goed dat we u meenemen.

De voorzitter: Zal ik even met u meekijken. Ja, we zijn welkom. Helemaal goed. Dat gaan we organiseren. Heel erg bedankt, ook voor de commissieleden heel erg bedankt en een fijne avond nog.

2. **RV Vaststellen en beschikbaar stellen van een krediet voor Bomenprogramma**

Voorzitter: Mevrouw Kruger
Raadsgriffier: De heer Den Boer
Verslag: NotuBiz

Aanwezig:

Dhr. Den Hartog (GroenLinks)
Mevr. Van Herwijnen (PvdD)
Mevr. Kamphuis (SP)
Dhr. Kolkiliç (DENK)
Dhr. Van der Kruijff (CDA)
Dhr. Kuhlmann (VVD)
Dhr. Van der Meer (GroenLinks)
Dhr. Merx (Wethouder)
Mevr. Nieuwland-Van den Bosse (ChristenUnie/SGP)
Dhr. Roggekamp (Gewoon Dordt)
Dhr. In 't Veld (VSP)
Dhr. Wringer (Beter voor Dordt)

Mevr. Suiker (Ambtelijke ondersteuning)

De voorzitter: Goedenavond allemaal. Ik zie achter mij verschillende bomen verrijzen. Prachtig. Schitterend. Maak Dordt koel. Helemaal mooi. Welkom, dus ook de mensen op de tribune en de bomen. Welkom raads- en commissieleden. Welkom mensen thuis. Wij zijn hier vanavond om het raadsvoorstel vast te stellen en het vaststellen en beschikbaar stellen van een krediet voor het bomenprogramma en vanavond doen we dat oordeelsvormend. Op 23 januari is het raadsvoorstel beeldvormend aan de orde geweest. Bomenridders en Stichting de Stad spraken er in en er werd een extra toelichting gegeven door betrokken ambtenaren. De commissie besloot vervolgens het raadsvoorstel oordeelsvormend te agenderen met de volgende politieke vragen. Let u goed op. Biedt het huidige voorstel voldoende ruimte voor een toekomstig bomenbeleid? Dat is ingediend door GroenLinks. Willen, moeten we al voorsorteren op scenario D na 2026? CDA. En moeten we particulieren niet stimuleren meer bij te dragen aan het bijhouden van bomen? PvdA. Ik wil u allen vragen zoveel mogelijk strakjes de

oordeelsvormen in de sessie ook die vragen te beantwoorden. Het is prachtig. U kunt natuurlijk zeker even een stukje profileren wat u vindt van bomen, groen en wat al niet te meer, maar probeer echt bij die vragen te blijven. Luister ook naar elkaar zodat we niet continu in herhaling vallen.

Interrumpeer elkaar voor wat mij betreft helemaal gek, maar kom met nieuwe dingen en hou verder het dan kort. Dit gezegd hebbende wil ik even vragen u voor te stellen en dan beginnen we daar rechts voor de notulen.

De heer Kolkiliç: Masum Kolkiliç. DENK.

De heer Den Hartog: Paul den Hartog. GroenLinks Dordrecht.

De heer In 't Veld: Richard In 't Veld. VSP.

De heer Van der Kruijff: Wim van der Kruijff. CDA.

Mevrouw Kamphuis: Meta Kamphuis. SP.

Mevrouw Suiker: Lianne Suiker. Ambtelijke ondersteuning. Ik zie het bordje daar staan.

De heer Merx: Mark Merx. Wethouder.

De heer Den Boer: Mark den Boer. Commissiegriffier.

De heer Kuhlmann: Alexander Kuhlmann. Dordtse VVD.

De heer Van der Meer: Frans Bauke van der Meer. GroenLinks.

Mevrouw Van Herwijnen: Irma van Herwijnen. Partij voor de Dieren.

Mevrouw Nieuwland-Van den Bosse: Eline Nieuwland. ChristenUnie/SGP.

De heer Wringer: Jan-Willem Wringer. Beter voor Dordt.

De heer Roggekamp: Erik-Jan Roggekamp. Gewoon Dordt.

De voorzitter: En ik ben Kitty Kruger, vanavond uw voorzitter. Wie van de fracties wil beginnen met de woordvoering? De heer Kuhlmann.

De heer Kuhlmann: Dank, voorzitter. Bomen die horen in de openbare ruimte van onze stad. Bomen zijn belangrijke aankleding van onze straten en buurten. Als we morgen alle bomen uit onze stad zouden verdwijnen, dan zouden de straten er kil en leeg uitzien als een huis zonder meubels. Het bomenbestand onderhouden is een kostbare zaak. Net als bij mensen hebben bomen gemiddeld genomen, hoe ouder ze worden, hoe meer zorg ze nodig hebben. Oude bomen hebben grote en zware takken die plotseling kunnen afbreken, met soms dodelijke ongelukken tot gevolg. Het is alleen verantwoord om oude bomen in de stad te houden met meer dan 121 inwoners, wanneer ze goed worden gemonitord en onderhouden. Elke boom komt vroeg of laat aan zijn einde. Wat dat betreft hebben bomen net als mensen niet het eeuwige leven. Daarom moeten we ook

blijven investeren in nieuwe bomen, zodat elke boom die verdwijnt, wordt vervangen door een nieuwe boom.

Net zo goed als dat het een gek gezicht is om in een oud-grachtenpand alleen maar goedkope Leenbakker meubeltjes neer te zetten, hoort wat ons betreft bij een stad met de rijke geschiedenis en allure van Dordrecht een mooie mix van niet alleen nieuwe bomen, maar ook oude bomen. We zijn immers geen Almere. We beseffen ons dat daar een prijskaartje aan zit. Daarom zien we heel goed de logica van het collegevoorstel dat nu voorligt.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Kuhlmann. De heer Van der Meer.

De heer Van der Meer: Ik heb geen interruptie, hoor.

De voorzitter: Nee, ik zag niemand reageren tijdens de woordvoering, dus ik neem aan dat u woordvoering gaat houden.

Mevrouw Van Herwijnen: Ik.

De voorzitter: U had wel een interruptie? Mevrouw Van Herwijnen, gaat uw gang.

Mevrouw Van Herwijnen: Dank u wel, voorzitter. Ik wil toch eventjes vragen aan de VVD, aan de heer Kuhlmann, wat hij bedoelt met die logica? Dus u vindt dat het boom bestand moet behouden blijven. Dat belang ziet u, maar u snapt wel de keuze die nu gemaakt is met het raadsvoorstel? Of dat snapt de heer Kuhlmann. Of hij daarop kan reageren?

De voorzitter: De heer Kuhlmann.

De heer Kuhlmann: Dank voor deze vragen. In zekere zin natuurlijk een dilemma. Ik heb niet voor niets het belang van bomen benadrukt. Maar evengoed, de schatkist van de stad is niet oneindig. Wat ik zei, we kunnen heel goed de logica van het collegevoorstel begrijpen. Dat staat er in onze ogen helder en begrijpelijk.

De voorzitter: U had nog een aanvullende vraag?

Mevrouw Van Herwijnen: Maar past dit dan bij de ambitie die de VVD heeft met betrekking tot groenbehoud en groenuitbreiding in Dordrecht?

De heer Kuhlmann: We zijn natuurlijk altijd heel ambitieus. Je moet naar de sterren kijken. Als je ... Laat ik de vergelijking maken weer met een mooi grachtenpand. Het liefst heb je daar natuurlijk allemaal antieke meubels en prachtige dingen. Punt is, je moet ook een beetje naar de huishoudportemonnee kijken. Dan kan een mix van oud en af en toe ook een Leenbakker tafeltje kan dan best uiteindelijk een acceptabel en logisch resultaat zijn.

De voorzitter: Mevrouw Kamphuis heeft nog een interruptie.

Mevrouw Kamphuis: Dank u wel, voorzitter. Is meneer Kuhlmann via de voorzitter er niet van bewust dat er in de afgelopen tijd flink bezuinigd is op het onderhoud van de bomen, dus dat dat eigenlijk de schuld van de mens is, dat de bomen zo achteruit zijn gegaan.

De heer Kuhlmann: Ik weet, ik heb ook gelezen in de stukken dat er in vorige periodes is bezuinigd op het onderhoud van bomen en dat dat wordt gecompenseerd, of al deels is gecompenseerd.

De voorzitter: Ik kijk rond. Ik zie niemand meer naar het knopje grijpen, dus ik geef de heer Van der Meer de gelegenheid om zijn woordvoering te doen.

De heer Van der Meer: Dank u wel, voorzitter. Ik zeg graag een paar dingen over, overigens mede namens de Partij van de Arbeid, die hier niet aanwezig kan zijn. Voorzitter, bomen zijn letterlijk van levensbelang. Ze vangen CO2 op. Dat is nodig om de temperatuurstijging te beperken en om in 2040 klimaatneutraal te kunnen zijn. Ze zorgen voor enige bescherming tegen hittestress en wateropvang. Dat is nodig omdat de temperatuurstijging deels onvermijdelijk is en het weer onberekenbaar. Laat ik het maar zo zeggen. Bomen dragen bij aan de gezondheid. Ze dragen bij aan het in standhouden van de al ernstig aangetaste biodiversiteit en ecologie. Dat is nodig voor ons overleven als soort. Een goed bomenonderhoud is tenslotte ook nodig voor de veiligheid. Dit alles betekent dat het huidige niveau van bomenonderhoud, en de geplande verslechtering daarvan, ten ene male ontoereikend zijn om die mooie doelen voor de bomen te realiseren. Het bomenonderhoud kan naar ons inzicht slimmer en tegelijkertijd moeten we ook zorgen dat er meer middelen komen, lees meer geld, om het bomen onderhoud niet achteruit te laten gaan en liefst snel te verbeteren. Slimmer kan het door binnen het groenonderhoud een accentverschuiving aan te brengen door wat minder op ander groen, bijvoorbeeld door meer gras, wat minder het te maaien en ander groenbeplanting wat minder bij te houden en wat meer in bomenonderhoud te investeren. Door bomen meer ruimte te geven, waardoor ze minder onderhoud nodig hebben. Grotere boomspiegels die wellicht door inwoners beheerd kunnen worden. Dat gaat op een aantal plekken heel prima. Daardoor ook minder kosten. Andere vormen van beheer en adoptie door bewoners, burgers, bedrijven. Ook op bedrijventerreinen zijn mogelijkheden. Meer geld zoeken lijkt in deze tijd een ambitie waarvan velen zeggen, dat kan niet, want er is gewoon geen geld. Voorzitter, juist als er wat minder geld is, moeten er keuzes gemaakt worden. Ik heb geprobeerd duidelijk te maken hoe belangrijk bomen zijn. Dat geldt voor vele doelstellingen. Bomenonderhoud wordt nu gefinancierd vanuit doelstelling één van het programma groen, dat gaat over vergroening en verduurzaming van de openbare ruimte. Maar ook voor de andere doelstellingen van programma groen zijn bomen van essentieel belang. Klimaatbestendigheid, klimaatneutraliteit, veiligheid, kwaliteit van de woonomgeving. Zijn daar geen slimme combinaties mee te maken? Ook in andere programma's. Het programma Leefbaar en Veilig en het programma Gezond en Zorgzaam hebben direct met problemen te maken waar bomen een deel van de oplossing kunnen zijn. Beter onderhouden en bespaar. Met beter onderhoud besparen we bovendien kosten die we in de toekomst zullen moeten maken. Allerlei schadeposten aan gezondheid, aan hittestress en ga zo maar door.

Dat gerechtvaardigd misschien om vanuit reserves voor te financieren om kosten in de toekomst te voorkomen. Zo zijn er allerlei mogelijkheden. Ik heb nog wel meer ideeën,

maar ik wil niet te veel van uw tijd vergen, waardoor je goed zou kunnen zoeken. Mijn vraag aan de wethouder is, wil hij die zoektocht, zo nodig met onze steun, aangaan?

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Van der Meer. Ik zag net mevrouw Herwijnen. Die stak haar vinger op.

Mevrouw Herwijnen: Dankjewel, voorzitter. De heer Van der Meer gaf eigenlijk openingen om te kijken naar mogelijk budget. Dan ga ik er eigenlijk vanuit dat GroenLinks niet achter het voorgestelde scenario staat. Hoe ziet GroenLinks het dan, het toekomstige bomenprogramma?

De heer Van der Meer: Ik denk dat ik duidelijk heb gemaakt dat er A, slimmer bomenonderhoud mogelijk is, waardoor je winst kunt boeken. En B, heb ik aangegeven dat het van belang is om meer budget te zoeken, zodat we minimaal naar niveau B of niveau A kunnen gaan. Niveau C betekent gewoon, of het voorstel van het college betekent niveau C, vanaf 2026 niveau D en dat betekent dat de achterstand die we al hebben, verder gaat oplopen. Dat lijkt in het licht van de ambities en het belang van de bomen dat ik geschetst heb, lijkt dat niet toereikend, zoals ik gezegd heb.

De voorzitter: De heer Van der Kruijff.

De heer Van der Kruijff: Voorzitter, ik had een vraag in dezelfde richting als mevrouw Van Herwijnen, want het collegevoorstel, kortom het gevraagde raadsbesluit is natuurlijk in te stemmen met scenario C en daarvoor 1,8 miljoen beschikbaar te stellen. Betekent dat dat GroenLinks overweegt een abonnement in te dienen voor scenario B en een hoger bedrag wat daarbij hoort?

De heer Van der Meer: Voorzitter, dit is een oordeelsvormende bespreking en ik overleg graag met elkaar wat we het beste kunnen doen om het belang van bomen zo goed mogelijk te behartigen.

De heer Van der Kruijff: Voorzitter, ik probeer het nog één keer. Ik weet heel goed dat dit een oordeelsvormende vergadering is. Daarom vraag ik ook het oordeel van GroenLinks of zij dat zouden willen voorstellen?

De heer Van der Meer: Oordeelsvormend betekent nog niet dat ik een afgerond oordeel heb. Mijn poging is gewoon om te zoeken naar mogelijkheden die er zijn om het belang van bomen, dat we volgens mij allemaal onderschrijven, om dat zo goed mogelijk te behartigen. Dat zou kunnen in, hopelijk, gezamenlijke voorstellen, maar daar proberen we juist wat mij betreft in deze sessie toe te komen.

De voorzitter: De heer Kuhlmann.

De heer Kuhlmann: Dank u, voorzitter. Nog even op ingaan op wat ik de heer Van der Meer zojuist hoorde zeggen. Het zoeken naar andere mogelijkheden. Ik vind dat wel een interessante optie. Ben benieuwd of ik hem goed heb verstaan. Dat zijn dan niet alleen mogelijkheden binnen het financiële programma van groenonderhoud, om het zo maar

te zeggen. De portefeuille van deze wethouder, maar dat zou dan gaan over de volle breedte van de gemeente? Ook bij andere onderwerpen die u noemde? Die de heer Van der Meer noemde. Pardon, voorzitter.

De voorzitter: Heel goed.

De heer Van der Meer: Ja, voorzitter. Daar heeft de heer Kulhmann gelijk in. Ik heb geprobeerd aan te tonen dat bomen voor allerlei doelstellingen toekomstgericht noodzakelijk zijn. Dat we moeten investeren in het behouden en het vergroten van het kroonvolume. Daar is uit het oogpunt van gezondheid, uit het oogpunt van klimaatbeleid, uit het oogpunt van veiligheid is daar belang mee gemoeid. Dus kun je ook kijken, kunnen we, door daarin te investeren, tegelijk doelstellingen van andere programma's beter realiseren? Daardoor op andere programma's bezuinigen?

De voorzitter: De heer In 't Veld.

De heer In 't Veld: Dank u wel, voorzitter. Vraag aan de heer Van der Meer. Die zoektocht naar middelen, die begrijp ik hoor, want het belang van bomen en goed bomenonderhoud die onderschrijven wij ook. Alleen ik vind het moment om nu of kort hierna op zoek te gaan naar extra middelen, met het oog op de bezuinigingen die te wachten staan, dan ga ik missen de integrale afwegingen die we met elkaar zullen moeten gaan maken in het kader van de bezuinigingen. Om nu dan het onderhoud van de bomen eruit te lichten, terwijl we weten dat er in de toekomst nog meer keuzes gemaakt zullen moeten worden, gelet op de bezuinigingen die we moeten tackelen.

De voorzitter: Mijnheer Van der Meer, wat is daarop uw antwoord?

De heer Van der Meer: Ik ben dat natuurlijk eens. Dat als jij krap bij kas zit, dat je prioriteiten moet afwegen. Ik denk dat het ons niet gaat lukken om vanavond over alle onderwerpen van A tot Z een integrale afweging te maken. Ik denk wel dat we het kunnen hebben over wat die bomen aan allerlei verschillende ambities die we ook hebben, waar we ook geld voor uittrekken los van wat we aan bomen doen, om te kijken of je daar slimme combinaties mee kunt maken. Zodat je kunt zeggen, een stukje van de gezondheidswet, weet ik veel. Dat is een vraag die ik niet hier ter plekke kan beantwoorden waar je dat precies kunt vinden, maar ik vind wel dat we moeten zoeken naar slimme combinaties, want er zijn gewoon overlappende doelstellingen tussen programma's die we nu van elkaar afgescheiden hebben.

De voorzitter: Ik zie verder geen vragen of ik hoor geen vragen. Wie mag ik het woord geven? Mevrouw Kamphuis.

Mevrouw Kamphuis: Dank u wel, voorzitter. Ik ga geen lang verhaal houden, want we weten allemaal dat bomen goed zijn voor de gezondheid en tegen hittestress. Grote oude bomen geven meer zuurstof en schaduw dan nieuwe bomen. Er zijn drie vragen gesteld, namelijk die van GroenLinks, CDA, PvdA. Op deze vraag moeten we allemaal nee zeggen om de volgende reden. Met het voorstel is daar geen voldoende ruimte. Sterker nog, er verdwijnen juist mooie oude bomen met dit voorstel. We willen juist gaan

voor minimaal scenario A, het liefst A-plus. Voor ons is scenario D geen oplossing. Het wordt dan erg karig, dus voorsorteren op scenario D is geen oplossing. Er is nu al te weinig onderhoud aan de bomen en dat wordt dan alleen maar erger. Als de particulieren de bomen laat verzorgen, hoe moeten die dat doen? Of controleren ze of ze de juiste dingen doet. Bomenonderhoud is een vak, dus typisch een taak van de gemeente om de veiligheid in stand te houden. Na deze commissie ga ik in overleg of we wel of niets willen indienen.

De voorzitter: Dank u wel. Wie mag ik het ... U wil toch even een vraag stellen. Dat mag.

De heer Kuhlmann: Nu hoorde ik zojuist van de heer Van der Meer, denk ik, de hele goeie suggestie van goed kijken ook naar adoptie van bomen door inwoners en bedrijven. Dat die een deel onderhoud op zich kunnen nemen, zodat we het budget slimmer kunnen besteden voor andere bomen. Ik hoorde u juist heel stellig zeggen, nee, alleen de gemeente moet het onderhoud doen. Begrijp ik dan goed dat SP dat eigenlijk een, naar mijn idee, toch charmant voorstel van de heer Van der Meer roekeloos opzijshift en dat uitsluitend de gemeente een rol zou mogen hebben in het onderhoud van onze bomen?

De voorzitter: Mevrouw Kamphuis.

Mevrouw Kamphuis: Nee. Ja. Nee. Waarom zeg ik ja, nee, ja, nee. Ik wil niet dat de gewone particulieren zoals u en ik dat gaan doen, maar als het vakmensen zijn, dan is het ook prima, maar het moeten wel vakmensen zijn.

De voorzitter: Mevrouw Van Herwijnen. U wilt uw woord wringen.

Mevrouw Van Herwijnen: Dankjewel. Het coalitieakkoord had nog mooie woorden over de Dordtse bomen. De collegepartijen spraken toen nog van het voortzetten van het duurzaam onderhoud van bomen. Het coalitieakkoord heet zelfs samen bouwen aan een sterk en groen Dordrecht. Inmiddels kunnen we dat wel een andere naam geven. Samen kappen in een kaal en grijs Dordrecht misschien? Want dat is wat er gebeurt als de Raad met dit voorstel instemt. Minstens 20.000 bomen zouden dan op termijn gekapt worden. Een afschuwelijke erfenis van een college dat van bomen wel de prijs kent, maar niet de waarde. Inmiddels weten we dat er aan bomen veel maatschappelijke waarde verbonden zijn. De heer Van der Meer had er al een aantal opgenoemd, maar die lopen inderdaad vrij uiteen van milieu en klimaat, welzijn van mensen, waarde van onroerend goed tot natuur en biodiversiteit. Het college heeft een groene ambitie, maar maakt de Raad met dit voorstel probleemeigenaar van een financiële puzzel. De Partij voor de Dieren laat zich niet voor dat karretje spannen. Het college moet terug naar de tekentafel en met een voorstel komen voor een onderhoudsprogramma op niveau A-plus.

Wij zijn dan ook resoluut tegen dit raadsvoorstel. Ook nog even een stukje over het kapbeleid. Het kapbeleid moet scherper. Het is in ieder geval wel een stap in de goede richting, maar we missen nog een aantal concrete ideeën in het raadsvoorstel. Gelukkig hoeven wij het wiel niet opnieuw uit te vinden. Er zijn ook steden die al slagen met een vergunningsbeleid om bomenkap te ontmoedigen en om ervoor te zorgen dat er consequent bomen herplant worden als ze gekapt worden. Op basis daarvan heeft de Partij van de Dieren drie ideeën om het Dordtse kapbeleid aan te scherpen. Dat is hogere leges bij grotere aanvragen voor een kapvergunning, dus hoe meer bomen je wil

gaan kap in een aanvraag, hoe hoger de legesrekening wordt. Er komt ook een vergunningsplicht vanaf een bepaalde stamomtrek en een herplantplicht voor alle bomenkap. Wanneer die herplant niet lukt, dan storting in een gemeentelijk bomenfonds. De Partij voor de Dieren overweegt op deze drie punten moties in te dienen. Ik hoor graag hoe andere partijen daartegenover staan. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Van Herwijnen. De heer Kuhlmann heeft een vraag?

De heer Kuhlmann: Met betrekking tot de laatste drie punten die u noemde, waar u van plan bent om moties over, waar de Partij voor de Dieren van plan is om moties over in te dienen. Begrijp ik het goed dat dat gaat steeds om, of in elk geval ook om, particuliere tuinen? Dus als je zelf je eigen tuin wil herinrichten, dat je dan met al die draconische voorstellen van doen krijgt?

De voorzitter: Mevrouw Van Herwijnen. Wat?

Mevrouw Van Herwijnen: Ik snap niet helemaal met de laatste opmerking van de heer Kuhlmann, wat hij bedoelt met wat voor voorstellen ik dan moet bedenken?

De heer Kuhlmann: Voorzitter, ik hoorde dat je bij een bepaalde stamomtrek dat je dan geen vergunning zou krijgen of dat je dan een vergunning aan moet vragen. Dat je verplicht een andere boom moet neerzetten. Een hele hoop dingen die, terwijl het uiteindelijk om je eigen tuin gaat. Dus ik ben benieuwd, heeft het betrekking op, al die voorstellen die u noemde, op gewoon privétuin, gewoon de achtertuin van u of mij?

De voorzitter: Mevrouw Van Herwijnen, gaat het ook om privébezit?

Mevrouw Van Herwijnen: Ja, voorzitter, dat gaat inderdaad ook over privétuinen. Want ik snap de opmerking niet, het is je eigen tuin. Dat betekent dus ook de dat je geen bouwvergunningen meer hoeft in te dienen, want het is je eigen woning. Dus we hebben allemaal belang bij groen, bij bomen. In principe is toch altijd gesteld, elke tuin is geschikt om een boom te kunnen planten, dus het behoud van bomen is ook het behoud van de bomen in de privétuinen. Klopt.

De voorzitter: Laatste vraag, meneer Kuhlmann.

De heer Kuhlmann: Ik ben benieuwd, beseft Partij voor de Dieren dan dat je een mogelijk gevolg van zo'n regeling juist zou kunnen zijn dat je mensen heel terughoudend worden om een boom te plaatsen, omdat je dan daar nooit meer vanaf komt?

De voorzitter: Mevrouw Van Herwijnen.

Mevrouw Van Herwijnen: Ik denk niet dat mensen bomen gaan planten met in hun achterhoofd al het idee om te gaan kappen. Dus nee, dat denk ik inderdaad niet.

De voorzitter: Dat is helder. Mevrouw Kamphuis heeft nog een interruptie, of niet?

Mevrouw Kamphuis: Is Partij voor de Dieren niet met ons eens van de SP dat je als gemeente zo'n altijd verantwoordelijk hebt voor alle bomen, maar als je privéboom kapt, of de gemeente kapt een boom, dat je dan eigenlijk in dezelfde grote een andere boom vol terug moet zetten in verband met die groene oppervlakte?

De voorzitter: Mevrouw Van Herwijnen.

Mevrouw Van Herwijnen: Ja, die herplantplicht moet er inderdaad inkomen. Klopt.

De voorzitter: De heer Van der Kruijff.

De heer Van der Kruijff: Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, als je puur naar het voorstel kijkt en wat je vanuit bomenonderhoud zou willen, zou iedereen denk ik wel scenario A of A-plus of nog beter willen. Tegelijkertijd weten we dat we met z'n allen ook met financiële beperking te maken hebben. Want we willen hier heel veel, we willen ook heel veel cultuur en we willen ook veel voor sport en we willen ook veel voor wegonderhoud. Daar zit wel de grens. Dat snappen we ook op dit moment, want dan moeten we echt keuzes maken. Als je dan nu kijkt naar onderhoudsniveau C, wat wordt voorgesteld, denken wij wel dat het echt het minimum is waarbij je ongeveer gelijk blijft op wat je houdt. Ik zeg ongeveer, omdat ik snap dat je hierna ook wel wat inlevert, maar in ieder geval op een acceptabel niveau, wat het CDA betreft, ongeveer gelijk blijft. Het lijkt ons nu niet terecht om daar nu al ruimer in te gaan zitten, wetend dat er hele moeilijke financiële keuzes op ons afkomen. Dus wij kunnen wel instemmen met scenario C en die 1,8 miljoen. Wat we lastiger vinden is dat in het laatste jaar, 2026, ook al niveau D wordt voorgesteld. Wetend, als je dat leest, dat je dan echt gaat inleveren en echt achteruitgaat. Tegelijkertijd willen we ook al niet vooruitlopen op de financiële afwegingen die we dit jaar en volgend jaar meerjarig moeten gaan maken. Dus ons verzoek is dan ook scenario C uit te gaan voeren en dat ook gewoon tot en met 2020 voluit te blijven doen. Niet zoals in de beeldvormende sessie gezegd wordt, dan gaan we anticiperen op niveau D in 2026. In een meerjarenafweging die we met elkaar moeten maken over alle beleidsterreinen heen, kijken of we wellicht ruimte vinden om niveau C vast te houden en zo niet, dan moeten we inleveren. Dan moeten we het afwegen tegen ook eventueel inleveren op andere beleidsterreinen. Wat betreft ...

De voorzitter: Mevrouw Van Herwijnen heeft een interruptie.

Mevrouw Van Herwijnen: Ik had toch nog eventjes een vraag aan de heer Van der Kruijff, want als we dus voor scenario C zouden gaan, dat betekent dat er best een aantal veteranenbomen gaan sneuvelen. We hebben eind januari is er die verplaatsing van die oude boom geweest aan de Mauritsweg. Daarvan heeft de projectleider van de nationale bomenbank gezegd, als je deze boom zou moeten vervangen qua kroonvolume, qua waarde wat die nu heeft, dan zou je honderd nieuwe bomen neer moeten gaan zetten. Dat betekent dus nog meer kosten, maar ook kosten voor de onderhoud van die honderd extra bomen. Hoe ziet u dus dat scenario C, als je ziet wat voor een waarde die oude bomen heeft voor de waarde die we eraan toekennen en het nut die ze hebben?

De voorzitter: De heer Van der Kruijff.

De heer Van der Kruijff: Dank u, voorzitter. Ik begrijp de redenering heel goed. Ik zei, het liefst zou je als je hier puur naar alleen dit dossier kijkt, zou je voor scenario A of beter willen kiezen. Maar we kijken niet alleen naar het bomenprogramma. We hebben als politici afwegingen te maken wat we uitgeven aan bomen, aan cultuur, aan wegen, aan parkeerplaatsen, aan speelvoorzieningen en noem het allemaal maar op. Dan moet je ergens de keus maken, en dat kan ik nu nog niet overzien, als ik hier extra geld in stop, of ik straks dan misschien moet besluiten dat het Energiehuis halfgesloten moet worden, omdat we daar geen geld meer voor hebben. Of dat we kinderspeelplaatsen moeten sluiten, omdat we daar geen geld meer voor hebben. Ik wil die integrale afweging kunnen maken en dat kan ik nu niet. Vandaar dat ik daar nu kan instemmen met wat hier voorgesteld wordt.

De voorzitter: De heer Van der Meer. Interruptie?

De heer Van der Meer: Ja, dat sluit daar wel op aan. Ik proef bij de heer Van der Kruijff eigenlijk wel de behoefte om meer aan bomenonderhoud te doen, maar hij kan geen integrale afweging maken. Wanneer kan dat dan wel, zou mijn vraag zijn? Waarom is het feit dat je op dit moment geen integrale afweging kunt maken een reden om te zeggen, dan is het dus niet meer geld voor bomenonderhoud. Dat vind ik ook geen integrale afweging. Hoe reageert u daarop? De subvraag is, voelt u er niet voor om, wat ik suggereerde, te kijken of je in elk val op een aantal punten slimme combinaties tussen programma's en doelstellingen van programma's kunt maken zodat je daaruit een stukje van het bomenonderhoud zou kunnen financieren.

De voorzitter: Mijnheer Van der Kruijff, drie vragen, of eigenlijk twee met een subvraag.

De heer Van der Kruijff: Voorzitter, laat ik gewoon beginnen bij de financiën, want daar zit gewoon de beperking op als je het vanuit het CDA bekijkt. Ik denk dat we het allemaal wel voelen, die 1,8 miljoen. Wij snappen dat je op het moment niet op die 1,8 miljoen moet gaan opplussen. Als u zegt, binnen die 1,8 miljoen kan ik het met slim werken allemaal beter voor elkaar krijgen. Wie zijn wij dan om daartegen te zijn? Maar ik voel mij niet de expert die kan zeggen dat je met slim werken ... Laat ik zo zeggen, ik neem ook de input die we gekregen hebben vanuit het college en vanuit de adviserende ambtenaren daarover heel serieus.

Als zij zeggen, dit kunnen we met dit geld maximaal doen. Wie ben ik, dat ik dan moet gaan zeggen, ga dat een beetje slimmer doen? Dat kan ik niet. Dus dan denk ik, dan is het dit.

De voorzitter: De heer Van der Kruijff is het daar duidelijk niet mee eens. Geeft uw reactie, mijnheer Van der Meer. O, de heer Van der Meer, neem me niet kwalijk.

De heer Van der Meer: Nee, ik ben het daar niet mee eens omdat het hier niet ging om, daar heb ik ook iets over gezegd, over het slimmer organiseren van het onderhoud. Maar ik heb het ook gehad over kijken of je doelstellingen van andere programma's niet mede, door goed bomenonderhoud en een goed bomenbeleid, behoud van kroonvolume kan realiseren. Gezondheid, veiligheid, klimaatneutraliteit en of je daarmee uit die programma's niet geld zou kunnen vrijmaken, omdat je immers minder andere dingen hoeft te doen voor het bomenonderhoud.

De voorzitter: De heer Van der Kruijff.

De heer Van der Kruijff: Voorzitter, maar dan zegt GroenLinks in feite dat je gewoon vanuit bestaande middelen gaat herallokeren. Dat is precies die integrale afweging die ik net zei die je kunt maken. Maar als u zegt, bijvoorbeeld uit een gezondheidsprogramma gaan we geld uitgeven aan boomonderhoud, wat wellicht de denklijn is. Wat leveren we dan in op gezondheidsprogramma's nu? Want ik weet niet uit mijn hoofd nu even te reproduceren waar het daar nu aan uitgegeven wordt. Als dat gaat bijvoorbeeld hoe je kinderen tegenover overgewicht beschermd of hoe je die gezond laat bewegen, zou ik daar ook niet op willen inleveren. Ik overzie dan niet wat ik zeg. Als het slimmer kan, mag het altijd voor hetzelfde geld. Laten we het daarover eens zijn.

De heer Van der Meer: Nog één vraag, voorzitter.

De voorzitter: Nog één vraag.

De heer Van der Meer: Of de heer Van der Kruijff wel overziet, wat hij zegt, als hij niet meer aan bomenonderhoud gaat doen?

De voorzitter: De heer Van der Kruijff.

De heer Van der Kruijff: Voorzitter, maar u verengt steeds de vraag tot een onderwerp. Natuurlijk snap ik dat, wat de consequentie is, maar ik overzie niet als ik geld vanuit een ander programma hierheen ga overhevelen, want dat is in feite wat u zegt, wat ik dan elders voor schade aanricht. Wat daar misschien de schade van is. Je kunt het niet tot een dossier verengen. Dat hangt allemaal samen. Vandaar, ik sta bij de integrale afweging die we dit jaar financieel gaan maken. Daar wil je gewoon kijken. Wij vinden niveau C wel een ondergrens waar we naar willen streven. Laten we het daarover eens zijn. Meerjarig.

De voorzitter: Mevrouw Kamphuis heeft nog een interruptie.

Mevrouw Kamphuis: Via de voorzitter. Is meneer Van der Kruijff niet van mening als je de participatiewet goed, in begin met de bewoners zal gaan spreken, dat de dure bureaus dan minder plannen hoeft te maken, dan houden we daar geld van over wat we in de bomen kunnen steken?

De voorzitter: De heer Van der Kruijff.

De heer Van der Kruijff: In zijn algemeen. Het is het altijd waar dat waar je geen geld uitgeeft aan het één, dat je het dan uit kan geven aan het ander. Dat ben ik met u eens. Maar de vraag is of het verstandig is, want zo'n bureau kun je alleen maar duur vinden. Je kunt ook zeggen het is waardevolle expertise die we nodig hebben voor goed beleid.

De voorzitter: Mevrouw Kamphuis, nog een kleine aanvullende vraag?

Mevrouw Kamphuis: Maar als je eerst met bewoners in gesprek gaat, dan komt die hele dure bedrijf in een kortere tijd. Dus dan hou je heel veel geld over.

De voorzitter: De heer Van der Kruijff.

De heer Van der Kruijff: Voorzitter, die stellingen, ik weet niet of ik die zomaar na kan zeggen, maar ik begrijp de gedachtegang wel. Ik denk toch niet dat we eronder vandaan komen dat je met participatie alleen, zonder deskundigen erbij in te schakelen, tot een beleidsvoorstel kunt komen als wat hier voorligt.

De voorzitter: Was u klaar met uw woordvoering? Wie mag ik het woord geven? De heer In 't Veld.

De heer In 't Veld: Dank u wel, voorzitter. Ik kan het heel kort houden. De VSP sluit zich aan bij de woordvoering van de CDA. Dat komt één op één vrijwel overeen met hetgeen wij zelf ook in gedachten hebben.

De voorzitter: Dat is kort maar krachtig. Mevrouw Nieuwland.

Mevrouw Nieuwland-Van den Bosse: Dank u wel. Dan zal ik het toch weer iets langer doen, hoewel ik ook in hele grote lijnen zeker kan volgen inderdaad hoe ook de CDA erin staat. Ik denk dat we met elkaar erover eens zijn dat bomen inderdaad multifunctioneel zijn. In die zin volg ik zeker de heer Van der Meer dat het ook goed is om te kijken wat het op andere terreinen doet. Want het is belangrijk om te investeren in bomenonderhoud en dat niet alleen nu te doen, maar ook in de toekomst te blijven doen. Wij kunnen wel instemmen met scenario C op dit moment, want het is in elk geval een verbetering. Laten we ook kijken naar waar we vandaan komen. We zaten eerst op scenario D. Ik denk dat het heel goed is dat die 1,8 miljoen ook in die bomen gestoken worden. Wel is het wat mij betreft ook een teleurstelling dat het dus niet langjarig is ingeboekt. Dat we al in 2025 een terugloop zien. Zeker als je dan ook hoort dat er dan al op geanticipeerd gaat worden in 2025 van, we doen bepaalde dingen al niet meer in de wetenschap dat er daarna scenario D is, omdat het zonde van het geld zou zijn.

Ik hoop toch eigenlijk wel dat we in elk geval misschien met elkaar tot overeenstemming kunnen komen dat we wel een soort van dat langetermijnperspectief erin kunnen krijgen. Want volgens mij zijn we het met elkaar erover eens, als ik het zo breed proef, dat we niet terug moeten willen naar scenario D in 2026. Ook al duurt het nog een hele tijd. Vooral ook omdat eerder namelijk bleek dat goedkoop ook gewoon duurkoop is. Ik ben er echt van overtuigd dat die bezuiniging die we dan, die zes en een halve ton die we dan misschien overhouden, dat we die op een andere manier gewoon weer kwijt zijn, omdat we inderdaad daarna weer moeten investeren vanwege hittestress, noem maar op. Dat vind ik dus ook jammer dat dat dus in de cijfers niet zichtbaar wordt, terwijl we dat eigenlijk de afgelopen periode hopelijk wel geleerd hadden, dat goedkoop dus ook duurkoop kan zijn. Tegelijkertijd voel ik ook wat we hier zeggen. Was die zak geld er maar, dan was het makkelijk, dan hadden we direct gekozen voor scenario A of misschien wel A-plus. We zullen wel die afweging ook in zijn totaliteit moeten maken. Ik sta zeker ook open om te kijken naar creatieve oplossingen, zoals de heer Van der Meer voorstelt. Volgens mij heeft de heer Van der Meer ...

De voorzitter: De heer Van der Meer heeft een interruptie, maar ik wachtte even tot u uw zin had afgemaakt. Gaat uw gang, mijnheer Van der Meer.

De heer Van der Meer: Dank u wel, voorzitter. Over dat wat mevrouw Nieuwland ziet, en dat zie ik dus ook voor mij, dat we in de toekomst meer kosten zullen hebben als we nu minder aan onderhoud gaan doen. Dat ziet u ook voor zich. Is dat geen reden om te zeggen, dan kunnen we misschien juist omdat dat toekomstige uitgaven verminderd, dus niet heel lang structureel hoeft door te lopen, met incidenteel geld iets gaan doen? Incidenteel geld hebben we nog wel een beetje.

De voorzitter: Mevrouw Nieuwland. Incidenteel geld.

Mevrouw Nieuwland-Van den Bosse: Dat vind ik wel een lastige, wat inderdaad dan de toegevoegde waarde van incidenteel geld is hier op dit punt. Misschien dat de heer Van der Meer dat me nog duidelijker kan maken, want ik zie vooral dat ik meer de aanplant van bal, dat zou je met incidenteel geld kunnen doen.

De voorzitter: De heer Van der Meer.

De heer Van der Meer: Sorry, voorzitter. Waar het mij om gaat, is dat als je erin slaagt om met incidenteel geld, dus dat is geld wat je niet structureel beschikbaar hebt, maar wel bijvoorbeeld voor een aantal jaren kunt inzetten, uit hogere OZB-opbrengsten of uit reserves of weet ik waarvandaan of uit subsidie, in kunt zetten voor het bomenonderhoud. Omdat je daarmee bij andere programma's in de toekomst kosten kunt besparen waardoor je dan het bomenonderhoud structureel kunt maken.

De voorzitter: Mevrouw Nieuwland.

Mevrouw Nieuwland-Van den Bosse: Nou snap ik hem, geloof ik. Ik dacht eerst, we hebben toch elk jaar gewoon die kosten als je nou eenmaal die bomen hebt, maar ik snap wat u bedoelt. Het is als het ware een beetje het principe van een revolverend fonds. Je steekt er nu geld in en straks dan levert het besparingen op. Ik vind het zelf een hele interessante gedachte. Ik hoop ook echt dat ambtelijk gekeken wordt naar een soort van tweede orde gedragseffecten, noem ik het dan zelf. Ik kan me in Den Haag namelijk ook vreselijk ergeren aan een bezuiniging die dan op papier geld opleverde en gewoon wisten dat mensen in België gingen winkelen en dat je het geld gewoon alweer kwijt was. Maar we namen het niet mee, dus het stond op papieren stond het mooi. We hadden toch mooi bezuinigd. Terwijl iedereen snapt, zo werkt het niet. Dus ik hoop dat we dat hier met elkaar kunnen voorkomen. Inderdaad, dan ben ik ook echt zeker bereid om verder te kijken naar creatieve oplossingen.

De voorzitter: De heer Kuhlmann heeft zijn interruptie.

De heer Kuhlmann: Nog even een vervolgvraag daarop, want ik hoor mevrouw Nieuwland aan. In haar woordvoering refereer je aan een aantal dingen van het CDA, voor wat betreft GroenLinks. Ik begrijp dat u openstaat voor suggesties. Nou heb ik, als ik goed geluisterd heb naar mijn buurman, zei de heer Van der Meer eerder namens GroenLinks ook beetje de oproep van, ga eens onderzoeken hoe je inderdaad in verschillende andere programma's ruimte kan vinden. Is dat, nu ik heb, hoe kijkt de ChristenUnie/SGP daartegenaan? Is dat iets, niet al meteen die blanco check, maar het

idee van om te onderzoeken is dat iets wat betreft uw partij de moeite waard is? Of wat u betreft?

De voorzitter: Mevrouw Nieuwland. Het idee van onderzoeken.

Mevrouw Nieuwland-Van den Bosse: Ik vind dat geen gek idee, omdat we volgens mij inderdaad met elkaar ook kunnen voorzien dat als je dus nu hier gaat bezuinigen op bomenonderhoud, dat je het dan uiteindelijk uit gaat geven, extra uitgaven zult gaan hebben, op andere programma's. Dus het is denk ik niet raar om dan te denken dat het andere programma het als het ware als een investering ziet waarmee het inderdaad een te verantwoorden investering kan zijn.

De voorzitter: Eerst de heer Kolkiliç.

De heer Kolkiliç: Dank, voorzitter. Mevrouw Nieuwland en de heer Van der Meer die zitten ook beiden tijdens de ouders commissie aan tafel. U bent een coalitiepartner, uw collega waar u het net mee eens was, of interessant vond, om incidenteel middelen hiervoor in te zetten vond u ook interessant, maar van waar wilt u dat geld halen? Ten tweede, u zegt richting de Raad eigenlijk als coalitie, er wachten bezuinigingen op ons. Aan de andere kant vindt u het interessant om incidentele middelen hiervoor in te zetten.

De voorzitter: Mevrouw Nieuwland.

Mevrouw Nieuwland-Van den Bosse: Dat komt doordat ik dit inderdaad toch een beetje een verhaal apart vind. Ik voel in die zin mee voor CDA en VSP, die zeggen we moeten inderdaad een integrale afweging maken. Dus daarom vind ik het echt niet aan de orde om bijvoorbeeld te gaan kijken om het nu nog helemaal op te gaan plussen naar A-plus, want dat is echt, dat vind ik dat we dat veel meer moeten plaatsen in het geheel van bezuinigingen die we hebben en verdient dit inderdaad dan extra impuls. Maar waar ik dus een uitzondering van maak is dat ik echt bang ben dat zogenaamd bezuinigen op het bomenprogramma, dat we die rekening op een andere manier gepresenteerd krijgen. Daarom vind ik dus dat we hierin wel echt moeten kijken, kun je dit niet slimmer doen? Want pennywise, poundfoolish, daar ben ik hier echt heel bang voor. Daarom vind ik dit dus inderdaad toch waarom dit onderwerp wel apart, als het ware, die inzet verdient om te kijken of we dat niet slim met elkaar kunnen regelen.

De voorzitter: Mevrouw Van Herwijnen.

Mevrouw Van Herwijnen: Dank je wel. Is mevrouw Nieuwland dan ook niet bang dat dat met scenario C behoudt? Want u gaf aan, scenario C, of mevrouw Nieuwland gaf aan, dat scenario C een verbetering is, maar we kwamen vanuit een bezuiniging, dus we hebben een achterstand. Die haal je met scenario C niet in. Dus eigenlijk hetgeen wat mevrouw Nieuwland bang voor is, behouden we dat niet met scenario C.

De voorzitter: Mevrouw Nieuwland.

Mevrouw Nieuwland-Van den Bosse: Volgens mij halen we met scenario C wel in. Ik zat nog even te kijken van, het duurt acht tot twaalf jaar om de ingezette

onderhoudsachterstand die vanuit 2014 erfenis is, om dat in te halen. Blijkbaar doen we dat wel langzaam, dus daar ben ik niet direct bang voor.

De voorzitter: Een heel kleine aanvullende vraag, mevrouw.

Mevrouw Van Herwijnen: Is dat met of zonder de ambitie uit het coalitieakkoord?

De voorzitter: Mevrouw Nieuwland.

Mevrouw Nieuwland-Van den Bosse: Met. Tenminste, het maakt volgens mij niet uit of je C kiest, omdat de coalitie dat heeft besloten of ... Ik geloof dat ik de vraag niet helemaal snap.

De voorzitter: Kleine verduidelijking, mevrouw Van Herwijnen. Dan moeten we wel zo meteen door, want anders halen we niet alle fracties.

Mevrouw Van Herwijnen: Waar ik mee bedoelde is, in het coalitieakkoord worden ambities gesteld over een groener Dordrecht. Gaan we die ambitie dan wel halen als je die achterstand zo langzaam in gaat halen met een scenario C, dus wil je dan wel meer of wil je dan eigenlijk houden wat je hebt?

De voorzitter: Mevrouw Nieuwland.

Mevrouw Nieuwland-Van den Bosse: Ik denk dat we al heel blij mogen zijn als we die scenario C gewoon langjarig kunnen doen. Dat is de eerste inzet. Dat staat voor mij even los van of er dan nog geld overblijft voor een B, een A, een A-plus. Dat vind ik echt voor de tafel van totaliteit van tegenvallers en meevallers die eraan zitten te komen.

De voorzitter: De heer Van der Kruijff had nog een interruptie?

De heer Van der Kruijff: Ja, voorzitter. Gewoon om daarop in te haken. Groener Dordrecht gaat natuurlijk niet alleen over het boomonderhoudsprogramma. Dat gaat ook over stadspark XXL, oftewel de Dordwijk-zone. Het gaat ook over de vergroening van de binnenstad waar we het over hebben. Dat is veel breder dan alleen het bomenprogramma.

De voorzitter: Mevrouw Nieuwland. Dat was geen vraag. Het was een constatering.

Mevrouw Nieuwland-Van den Bosse: Een goede aanvulling, volgens mij. Ik ben verder ook klaar met mijn woordvoering.

De voorzitter: Mevrouw Kamphuis heeft nog een kleine interruptie.

Mevrouw Kamphuis: Dank u wel. Heel klein. Bent u niet, via de voorzitter, van mening, als je scenario C doet, dat hele mooie oude bomen verdwijnen omdat je die niet meer kan onderhouden dan?

De voorzitter: Mevrouw Nieuwland.

Mevrouw Nieuwland-Van den Bosse: Ik ga het liefst voor A-plus, maar dat geld is er helaas niet en ik denk dat scenario C op dit moment in elk geval een goede balans is tussen zoveel mogelijk behouden wat we hier aan mooie bomen hebben en de rest ook goed onderhouden. Dat is altijd een afweging.

De voorzitter: Wie heeft er nog? De heer Wringer.

De heer Wringer: Dank, voorzitter. Ik hoef niet meer uit te leggen waarom bomen goed zijn voor Dordrecht. Dat hebben mijn collega's al goed gedaan. Maar daar hoort natuurlijk wel een haalbaar financieel, evenwichtig, goed bomenonderhoudsprogramma bij. Dat staat ook in, zoals in startnotitie bomenprogramma Dordrecht staat, dat het nu nodig is om op kwaliteit te gaan sturen, in plaats van financiën slash budget. Als je dat document leest, staat er ook in de startnotitie bomen, scenario C, allemaal keywoorden en die keywoorden zijn allemaal lager, minder, geen extra, klachten en bezwaren, halen doelen niet, oftewel allemaal negatieve effecten bij scenario C. Het idee. ik heb net even geluisterd naar de heer Van der Meer van GroenLinks, zijn theoretisch natuurlijk mooi, maar daar gaat maanden onderzoek naar heen, over welke potjes kunnen we betrekken, welke partijen, willen die wel wat geld inleveren voor de bomen? Het is wel een beetje vreemd dat een partij als GroenLinks niet een beetje extra geld wil uittrekken voor bomen onderuit. Wij, als Beter voor Dordt, zijn ook geneigd om een amendement in te dienen om te kiezen voor scenario B.

Dat is net een iets een betere balans, voor in ieder geval dit jaar en volgend jaar. Als ik dan even de vragen bekijk, de eerste vraag heb ik eigenlijk al beantwoord. Dat vinden we niet voldoende, want we verkiezen een iets beter programma. Scenario D, 2026 zijn natuurlijk ook de verkiezingen, nieuwe Raad, dus daar moet de nieuwe Raad maar over beslissen. Als er particulieren zijn die een boom willen onderhouden. Waarom niet? Dat was mijn woordvoering, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. De heer In 't Veld heeft een interruptie?

De heer In 't Veld: Dank u wel, voorzitter. Ik hoor meneer Wringer zeggen, we willen, we overwegen een amendement in te dienen voor het scenario B. Volgens mij, uit mijn hoofd zeg ik, dat kost dan 650.000 euro structureel per jaar. 500.000. Een half miljoen. Hoe denkt Beter voor Dordt dat geld te vinden? Waar vandaan?

De voorzitter: Mijnheer Wringer, waar vindt u het geld?

De heer Wringer: Er zijn altijd wel ergens potjes, natuurlijk. In het huidige raadsvoorstel staat ook de genoemde MOP. Die is, uit die kadernoten 2024, die is extra gevuld met 7,1 miljoen gulden. Gulden? Euro's.

De voorzitter: Dat zijn wel hele oude bomen, mijnheer Wringer. Gaat u verder.

De heer Wringer: Mocht het niet uit dat programma kunnen komen, dan hebben we natuurlijk in 2022 heel wat winst gemaakt, of een positief resultaat afgesloten. Laat ik het zo zeggen. We zijn natuurlijk een overheidsinstelling. In het programma Groen en Ruimtelijk Dordrecht. Dat werd met een positief resultaat van 4,922 miljoen afgesloten. Mocht dat ook niet lukken, dan hebben we natuurlijk altijd nog het potje wat we krijgen.

Twee miljoen voor de Hellen- en Zuilespolder van het nationale investeringsplan NL 2021. Als je zoekt, is er een miljoen voor twee jaar altijd wel ergens te vinden.

De voorzitter: Mijnheer Roggekamp. Woordvoering alstublieft.

De heer Roggekamp: Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, eerst bedanken we de wethouder en de ambtelijke organisatie voor het voorstel wat er ligt. Wat volgens ons ook best gebalanceerd is. Gebalanceerd, want we wonen niet op de Veluwe waar we heel veel bomen rond ons huis hebben staan. We willen ook niet wonen in Almere, waar totaal geen bomen zijn. We willen de bomen goed onderhouden, de andere kant op. Maar we willen ook niet elke inwoner vijftig euro per jaar meer aan belasting vragen voor meer onderhoud. Dus we denken dat het best gebalanceerd is. Als ik nog terugkom op de drie vragen die gesteld zijn, biedt het huidige voorstel voldoende ruimte voor toekomstig bomenbeleid? Dat vind ik wel een heel lastige. Mijn eerste focus is dan op ruimte voor bomen, maar met een coalitie die kiest voor binnenstedelijk bouwen, is er denk ik nooit genoeg ruimte voor bomen, dus gaan er altijd bomen verdwijnen. Dat is een keuze. Anders moeten we op andere punten bouwen of doen. We kunnen nooit zeggen dat er genoeg ruimte is voor beleid voor alle bomen. Was een keuze die eerder gemaakt is.

Het gat naar 2026, dat we naar D teruggaan, of we daarop voor moeten bereiden, daar sluit ik me wel een beetje bij het CDA aan, want er gaat zoveel gebeuren rond 2026. De bomen moeten er zeker in meegenomen worden, dat we op hetzelfde niveau blijven. Op dat C-niveau. Maar dat is wel in balans met alles wat er rond dat ravijn, zoals het genoemd wordt, benoemd is.

De voorzitter: Mijnheer Roggekamp, de heer Kuhlmann heeft even een interruptie.

De heer Kuhlmann: Ik hoorde de heer Roggekamp spreken over de, hij noemde binnenstedelijk, maar bouwen binnen bebouwde kom en dat dat dan ten koste gaat van bomen. Nou zijn er natuurlijk allerlei projecten en daar gaat wel eens een boom weg, maar als je kijkt naar gewoon naar de plannen zoals die er liggen. Kijk naar Amstelveen. We hebben recent hebben we stukken gezien voor het Maasterras, die omgeving. Je kunt daar veel over zeggen, maar niet dat het grijze plannen zijn. Sterker nog, daar zit heel veel groen in geprogrammeerd.

De voorzitter: Een constatering. Geen vraag. Gaat u verder, mijnheer Roggekamp.

De heer Roggekamp: Overzie ik ook punten waar groen weggehaald wordt voor bouw voor huizen. Maar dan derde punt, voorzitter. Moeten we stimuleren dat burgers gaan bijdragen aan onderhoud? Klinkt natuurlijk hartstikke mooi, burgers die steeds meer zelf gaan doen. Vanmorgen liep ik met mijn hond door een parkje. Daar werd groen onderhouden, bomen werden gesnoeid en gedaan. Ben ik altijd heel blij mee. Ik spreek daar een oud-collega die daar bezig is. Die doet het vrijwillig bij de Natuur en Vogelwacht. Ik denk dat alle vrijwilligers die dat willen doen, dat heel mooi kunnen. Moet elke bewoner dat gaan doen? Nee, wel mensen die weten waar ze mee bezig zijn. De drawback van wat ik zag, of het negatieve, ik kon zo onder die vier meter hoge hoogwerker doorlopen, zonder door iemand beschermd te worden of door iemand gezegd te worden, je mag daar niet lopen waar de takken omlaag vielen. Mensen met verstand waar ze mee bezig zijn, is wel heel erg van belang. Ik wil dus niet dat zomaar

iedereen het doet. Mensen die er heel veel interesse in hebben, zijn er dus mogelijkheden voor, bijvoorbeeld via de Natuur en Vogelwacht, om eraan mee te werken. Dus dat is onze woordvoering.

De voorzitter: Oké. Dank u wel. Heb ik iedereen gehad? Wil u nog een woord voeren, mijnheer Kolkiliç?

De heer Kolkiliç: Ja, voorzitter. Dank u. Ik zal het heel kort houden. Over het belang van bomen en groen is er heel veel gezegd. Dat groen ook terugkomt in andere programma's waar wij als stad zijnde de aankomende jaren in gaan werken, dat is ook gezegd. Wij zijn op zich positief met betrekking tot dit voorstel met de hoop dat het nieuwe kabinet misschien wat gaat doen aan de rijksfinanciën waardoor we alsnog niet hoeven te bezuinigen dertig miljoen euro. Waardoor we het programma ook kunnen herzien na een bepaalde periode. Dank je wel.

De voorzitter: En dank u wel. Dan wil ik nu het woord geven aan de heer Merx. Wethouder.

De heer Merx: Dank u wel, voorzitter. Ik heb eigenlijk niet zo heel veel vragen gehoord in mijn richting. In ieder geval een mooie discussie die ook het belang, iedereen ziet het belang ook in van bomenonderhoud en het behoud van bomen. We hebben ook heel bewust, zoals dat ook hoort te zijn, alle opties op tafel gelegd. Waar komen we vandaan? Wat kunnen we nu, gegeven de financiële middelen die ons ter beschikking staan? Daar moet ik één ding wel bij vertellen. Dat is dat, we hebben een standaard budget van, ik meen, acht en een halve ton. Daar heeft in het coalitieakkoord hebben we daar geld. Dat wordt dan nu voorgesteld om het vrij te maken. Daar kunnen we opplussen van D naar scenario C. Dat is ook de reden waarom straks, als het geld op is, weer terugvallen naar scenario D. Als er niks gebeurt. Dus u bent niet op zoek naar vijf ton, u bent op zoek naar veel meer geld. Dat niet voor één jaar, maar voor veel meer jaren. Omdat het, en dat is ook gelijk een antwoord op de suggestie van de heer Van der Kruijff, het heeft niet zo heel veel zin om voor een jaar een miljoen, of twee jaar een miljoen, vrij te maken als je weet dat je daarna weer terugzakt naar niveau D. Omdat je in je bomenonderhoud plan je. Je doet niet elke boom een keer per jaar onderhouden. Je hebt daar een planningscyclus voor. Afhankelijk van het geld dat je weet dat je hebt over de meerdere jaren, maak je een planning en kijk je naar wat doen we met welke boom. Dat betekent dat als we nu weten dat we in 2026 terugvallen in niveau D, dat we bomen misschien even wat minder aandacht geven waarvan we denken, we kunnen er nu wel geld in investeren, maar als die in 2027 alsnog plat moeten, omdat we dan geen geld meer hebben om die volgende onderhoud te plegen, dan investeer ik liever in bomen die met dat geld veel langer kunnen overleven en veel langer plezier van hebben. Het is, dit voorstel is ook geen voorstel wat vanuit het college met veel vreugde is gedaan. Het college ziet in, op basis van de scenario's die zijn voorgelegd, de betekenis van de bomen voor de biodiversiteit. Het is allemaal genoemd, hittestress en gaan zomaar door. Tegelijkertijd ook, je moet, budgetgestuurd, kwaliteitsgestuurd, uiteindelijk een bepaald aantal euro's die je hebt, wat je kan doen. Mijnheer Van der Meer?

De voorzitter: De heer Van der Meer. Interruptie.

De heer Van der Meer: Ik hoor de wethouders zeggen, ik zoek naar veel meer geld dan vijf ton en ik zoek ook naar structureel geld. Tegelijkertijd zegt hij, maar dit is, we kunnen eigenlijk niet meer. Ik ben eigenlijk erg geïnteresseerd in hoe de wethouder dan aan het zoeken is? Waar die aan het zoeken is?

De voorzitter: Wethouder, waar en hoe bent u aan het zoeken?

De heer Merx: Ik zal het nog eens een keer terugluisteren wat ik precies gezegd heb, maar ik kan me niet herinneren dat ik gezegd heb dat ik op zoek ben naar meer geld. Wat ik gezegd heb is, we hebben op tafel gelegd welke scenario's er zijn, wat de mogelijkheden zijn en wat we kunnen voor het geld wat ons ter beschikking is gesteld. Dat is het structurele budget, inclusief de incidentele middelen. Dat is waar we nu, waarom we uitkomen tot en met 2025 op scenario C. Ik heb net geprobeerd uit te leggen dat als wij daar geen zekerheid over hebben dat de mensen die met die planning bezig zijn, met bomenonderhoud bezig zijn, daar keuzes in maken.

Nu al keuzes in maken voor in de wetenschap dat als je dan in D komt, wat dan de consequentie zijn. Hetzelfde zouden ze ook doen als je weet dat je in 2026 tot en met 2030, of welk jaar dan ook, in scenario C komt. Dan ga je weer een nieuwe planning maken, maak je ook weer keuzes. Pas als je in scenario plus komt, dan weet je, de bomen rijken tot aan de hemel en we kunnen alles doen wat we denken dat goed is voor ons, voor ons klimaat en voor onze bomen.

De voorzitter: Mevrouw Kamphuis heeft nog even een interruptie.

Mevrouw Kamphuis: Dank u wel, voorzitter. Ik wilde aan de wethouder vragen of mijnheer bereid is om te kijken naar de voorstellen van GroenLinks. Sorry, van Van der Meer. Om te kijken naar die voorstellen om geld te besparen, om toch die bomen te kunnen onderhouden.

De voorzitter: De heer Merx.

De heer Merx: Ik heb een aantal genoteerd. Een van de suggesties was, als we nu investeren, besparen we op allemaal andere programma's geld. Ik probeer me daar in alle oprechtheid een voorstelling bij te maken. Welke programma's dan? En hoeveel geld? Dan denk ik er gelijk bij, zijn mijn collega's dan bereid om op dat programma dat geld ook in te leveren? Wat buiten kijf staat, is dat bomen gewoon een enorme toegevoegde waarde hebben, zoals dat al gezegd is over biodiversiteit, over klimaatadaptatie of hittestress. Ga zo maar door. Vochtopname. Daar hoeven we helemaal geen discussie over te voeren, want dat is precies de reden waarom we een bomenonderhoudsprogramma hebben. Wat je ook vindt van het niveau wat wij nu voorstellen. Dus ik zou het graag willen weten, hoe of wat. Wat ik wel op zich een interessante vind, maar waar ik ook wel waarschuwing krijg van, pas op dat je je niet te snel te rijk rekent, is de gedachte om te kijken of we bedrijven of organisaties bereid kunnen vinden een boom te adopteren. Daar moet ik wel, en dan sluit ik aan bij de heer Roggekamp om twee redenen, er gelijk bij zeggen dat de koude rillingen bij de bomenmensen over de rug gaan als vrijwilligers met de snoeischaar en zagen tekeergaan op onze bomen. Dat gaan we zeker niet doen. Wat we wel eens willen bekijken in de komende paar weken, niet meteen met een voorstel, verwacht dat niet,

maar kijken, zijn er andere gemeenten die dit al gedaan hebben en wat zijn de ervaringen ermee? Loopt dat? We hebben bijvoorbeeld de rotondes hebben we hier en daar gesponsord. Het levert wat geld op, maar het is niet enorm veel. Maar goed, alle kleine beetjes helpen. Je weet het niet. We gaan het even na of dat een iets is waar we wat mee kunnen. Als je het uiteindelijk platslaat als het over geld gaat en het geld zoeken en andere programma's, dat is gewoon een keuze die de Raad uiteindelijk moet maken. Ik kan het niet mooier maken. De Partij voor de Dieren zei, ik laat me niet voor het karretje spannen. Sorry, maar het is uw karretje. U heeft het budgetrecht en u heeft ook de plicht om met elkaar de afweging te maken, waar besteden wij in deze stad geld aan en waar niet? Daarvoor heeft u instrumenten als moties en in dit geval, als het over geld gaat, wat echt allemaal besteed wordt, amendementen. Daar kwam ook bijvoorbeeld de heer Wringer mee van Beter voor Dordt, die zegt, ik heb wel een idee waar ik het geld vandaan kan halen. Ik geef al aan, ook naar de heer Wringer toe, het is een heel mooi hoor. Het is een prachtig symbool.

Ik weet niet of ikzelf of een van mijn collega's, van wie het geld dan wordt weggehaald, dat even mooi vindt, maar voor twee jaar heeft het niet zo heel veel zin. Wat je eigenlijk wil, is dat je langdurig op een bepaald niveau blijft zitten.

De voorzitter: De heer Van der Meer heeft een interruptie.

De heer Van der Meer: Voorzitter, natuurlijk gaat het uiteindelijk over de budgetten. Daar heeft wethouder gelijk in. Maar we zitten hier om overleg te plegen hoeveel dingen we kunnen doen. Elk raadslid kan iets verzinnen waar geld vandaan gehaald kan worden, maar ik vind het wel van belang om dat in goed overleg te doen. Vandaar mijn vraag of we daar samen over na kunnen denken, over dat soort mogelijkheden.

De voorzitter: Mijnheer Merx, kunnen we daar samen over nadenken?

De heer Merx: Natuurlijk kunnen we daar samen over nadenken, voorzitter. Alleen, waar nu op dit moment over nagedacht wordt, is een bezuinigingsopdracht van dertig miljoen euro in 2026. Ik heb wat dingetjes voorbij zien komen, die komen nog op enig moment ook naar u toe, daar word je niet al te vrolijk van. Het geld, en we praten hier niet over, want dat moeten we in deze gemeente ook maar eens een keer gaan afleren, dat we elk gat gaan vullen met incidentele middelen. Want incidentele middelen zijn ook gewoon een keer eindig. Dat is ook een probleem waar ook nog over geïnformeerd wordt, waar we ook tegen aanlopen. We hebben heel veel in het verleden gefinancierd met incidentele middelen en die zijn gewoon eindig. Op een gegeven moment houdt het op. Als je niet bespaard voor vervanging in dat soort zaken, loop je op een gegeven moment, denk je, ik heb een auto gekocht, ik heb niet gespaard voor een nieuwe, dus nu moeten we op de fiets verder. Vinden sommigen helemaal niet erg. Daar komt het wel op neer dat we echt in de, wat mij betreft zou ik u heel dringend willen adviseren, zoek het vooral ook in de structurele uitgave. Waar wilt u structureel minder op uitgeven. Aan uitgeven, om dat hierop te besteden? Dat is echt een politieke keuze. Natuurlijk kunnen we zeggen, dat was een van de suggesties die we ook bij de sprekers hebben gehoord, we gaan gewoon minder geld uitgeven aan groenonderhoud, we laten het gras langer groeien. Prachtig voor de biodiversiteit. Nou weet ik niet of dat in alle gevallen opgaat, maar zou kunnen. Dat kan, maar dat is lastig uit te leggen ook. Dat is ook, ik wil ik zeggen, dat is ook lastig uit te leggen. Ik kan me nog de vragen in het voorjaar

herinneren in het vragenuurtje over, hoe zit het eigenlijk met het maaibeleid? Overal groeit het onkruid, sommige mensen noemen het nog onkruid, heel hoog en dat moet echt weg. We krijgen overigens ook heel veel klachten van mensen die zeggen, is wel leuk hoor, die bomen van jullie, maar al die luizen die erin zitten die poepen heel mijn auto onder of ik blijf vastzitten aan de weg en dat soort zaken. Heeft overigens ook te maken met de staat van het onderhoud van de bomen, want dat we op enig moment hebben we die inhaalslag moeten maken. Sommige bomen moet je dan iets forser aanpakken dan eigenlijk goed is voor die boom. Die boom schiet dan in de stress. De gevolgen zijn uiteindelijk dat de luisjes de dunnere blaadjes heel erg lekker vinden en datgene wat ze opgegeten hebben, ook weer naar buitenwerken. Dus alles heeft met alles te maken. Waar we dus eigenlijk naar opzoek moeten met elkaar, maar dat is echt wat u met elkaar moet doen. Ik ben toch eigenlijk ook wel een beetje, en dat klinkt heel flauw, maar zo is het wel, een beetje uitgezocht.

Ik moet nog opzoek naar ik weet niet hoeveel miljoen samen met mijn collega's om structureel te bezuinigen. Ik zou echt niet weten waar ik nog een half ton of een half miljoen of twee miljoen vandaan moet halen structureel. En dat over meer jaren, omdat dat ook gewoon een politieke keuze is.

De voorzitter: De heer Wringer heeft een idee.

De heer Wringer: Ik heb heel veel ideeën. Dank, voorzitter. Ook wij weten natuurlijk dat de gemeente moet bezuinigen met het ravijn dat er aankomt. Het is waarschijnlijk geen dertig miljoen meer, want er zijn al wat verbeterde acties geweest hier en daar. We moeten ook maar even afwachten wat het nieuwe kabinet gaat doen. Of er een nog een verbeteringslag komt. Nu willen we gewoon de komende twee jaar een goed bomenbeleid hebben en hoe dat daarna zit, dan kijken we wel verder en ook aan de nieuwe Raad. Natuurlijk zouden we een structureel programma willen hebben. Langdurig een hoop geld. Het is natuurlijk ook het feit dat als we nou een hoop geld hebben, bijvoorbeeld 38 miljoen positief resultaat 2022, dat het college dat even in tien reserveringspotjes gooit, dat de Raad onder de neus legt, de Raad keurt dat goed, weg geld. Dan is ook daar niks meer mee te doen. Dus dan moet het college ook eens een keer een beetje flexibel zijn om daar weer wat geld uit te halen voor wat andere onderwerpen. Is de wethouder het daarmee eens?

De voorzitter: Wethouder, bent u het daarmee eens?

De heer Merx: Alles kan. Nogmaals, alles kan. Probleem alleen bij het geld dat overblijft, en laat het twintig miljoen zijn wat we moeten bezuinigen, ik vind dat nog steeds veel geld. Het geld wat we jaarlijks overhouden, A wordt gekeken van wat zit daarin? Wat kunnen we eruit knippen om die twintig miljoen, of die dertig miljoen, net wat u wil, minder te hoeven bezuinigen? Het zijn ook vaak kosten, uitgestelde kosten. Dan komt, die rekening komt dan nog een keer. Er zijn projecten die vertraging hebben om wat voor reden dan ook. Dat kan van alles zijn. Uiteindelijk moet wel betaald worden. Het is niet zo dat je 38 miljoen, of weet ik hoeveel geld, aan het eind van het jaar overhoudt. Maar goed, we komen weer terug bij dezelfde discussie. Het college stelt hier voor, gelet op de financiële middelen die ons ter beschikking zijn gesteld en die vrij zijn gespeeld bij de coalitie, om dit onderhoudsniveau. Als u vindt, het is te weinig, prima. Ik bedoel, er zijn heel veel mensen, ook op de tribune, die zullen toejuichen als het scenario C

volgehouden wordt. Liever nog, B. Ze gaan echt op de banken staan als het A-plus wordt. Het is en blijft een politieke keuze. Wij kunnen alleen doen wat u ons heeft opgedragen bij de begroting. Dit is het geld, dit moeten we doen en daar kunnen wij dit voor doen. Voor de rest, ik vind het lastig. Ik weet niet waar ik het geld vandaan moet halen. Echt niet. Zonder ...

De voorzitter: Ik wil nog even twee korte interrupties en dan kunnen we eventueel nog een tweede termijn en dan gaan we naar de afronding toe. De heer Kuhlmann.

De heer Kuhlmann: Dank u, voorzitter. Even over 2026 en daarna. We gaan natuurlijk niet over deze raadsperiode heen regeren. Als ik de wethouder goed geluisterd heb, is het omdat er geen zekerheid is dat er in die periode daarna voor C wordt gekozen.

We weten nog niet wat het gaat worden, dus we weten ook niet of het C gaat worden. Dan hou je daar vooraf alvast rekening mee. Alleen, ik zat te denken, we weten natuurlijk ook niet of het nou per se D gaat worden daarna. Die onzekerheid die zit erin. Als ik zo hoor, dan is er best wel wat steun voor in elk geval nu, voor C. Misschien zou dat in de toekomst ook zo kunnen zijn. Kan de wet daar nog iets meer zeggen van waarom toch, als ik hem goed hoor, eigenlijk de verwachting is, de kans is heel groot dat het D wordt? En dan is het slim om daar geen geld, helemaal ten onrechte, uit te geven. Die redenatie snap ik.

De voorzitter: De heer Merx.

De heer Merx: Het is wat het is. We hebben 850.000 euro structureel per jaar op de begroting staan voor het bomenonderhoud. Niet geïndexeerd, dus dat wordt steeds ook nog een beetje lastiger. We hebben 1,8 miljoen vrijgespeeld bij de onderhandelingen. Dat verdelen we over deze jaren. Het tabelletje staat erin. Dat betekent dat we in 2026 terugvallen naar die achtenhalf. Dat betekent scenario D. Dat is met dit raadsvoorstel een zekerheid.

De voorzitter: Helder. De heer Van der Kruijff.

De heer Van der Kruijff: Voorzitter, we moeten volgens mij nu ook niet gaan anticiperen op 2026 en daarna. Die integrale afweging, zoals iedereen zegt, die komt nog wel. Laten we daar maar even over stoppen. Ik stel wel vast, als ik gewoon in het dictum van het raadsbesluit kijk, daar staat gewoon, het bomenonderhoud tot 2026 uit te voeren conform scenario C. Dat is wat wij CDA vragen. Doe dat dan ook en ga niet anticiperen dat je al een beetje gaat minderen opdat dat D wordt. Staat gewoon tot 2026 doen we C, dus doe dan ook tot 2026 C. Is precies wat er staat.

De voorzitter: Helder. De heer Merx is denk ik klaar. Ik heb ook niet veel meer vragen gehoord.

De heer Merx: Klopt. Dus dat is het raadsvoorstel. Wij gaan ook conform onderhoud C. Dat neemt niet weg, dat is wat ik verteld heb, dat als wij uit moeten gaan dat vanaf 2026 in D zitten, dat je gaandeweg keuzes gaat maken. Dat zijn, dat is niet dat je nu kiest om scenario D uit te voeren. Nee, dat gaan we niet doen. We gaan nu C uitvoeren. Alleen dat betekent dat je gaandeweg, in de loop van de jaren, twee, drie jaar, keuzes gaat maken,

minder, twee jaar, misschien een keuze maakt om een specifieke boom toch niet die onderhoud te geven die je denkt dat hij nodig heeft als je geld wat langer ter beschikking zou hebben. Maar we gaan gewoon voor C.

De voorzitter: Even de vraag, heeft er iemand nog een tweede termijn? Dan vraag ik wel een tweede termijn waar iets nieuws aan toegevoegd wordt. U kunt kort. Ik heb volgens mij alle partijen al een beetje gehoord. Een beetje gehoord? Ik heb duidelijk horen zeggen voor welk scenario men gaat. Kan nog een keer onderstreept worden, maar hou het kort, alstublieft. We hebben nog tien minuten. De heer Van der Meer.

De heer Van der Meer: Het voorstel ligt er. We constateren dat het voorstel vanaf 2026 een verslechtering van de situatie betekent en dat er geen perspectief is voor daarna. Dat is de reden waarom wij voorstellen om na te denken over hoe je dat kunt verbeteren. Inderdaad gericht op de langere termijn. Het enige wat ik hoop, is dat andere partijen en de wethouder en de ambtenaren natuurlijk ook daarover willen meedenken, want ik zou die discussie heel graag voort willen zetten.

De voorzitter: Iemand anders nog? Het komt nog heel veel, maar opeens is het toch klaar. Dan is het ... De heer Merx wil nog een korte toevoeging doen?

De heer Merx: Ja, want Partij voor de Dieren kondigde een aantal emoties aan waarvan ik niet, waarop ik niet gereageerd heb, omdat ik niet precies weet wat ze inhouden en wat de consequenties daarvoor zijn. Dat houdt u nog voor mij te goed als u met moties komt.

De voorzitter: Dan kom ik tegelijkertijd op de vraag van, dit debat is nu ten einde. Het komt dadelijk terug in de eerstvolgende Raad. Wilt u dat als een hamerstuk of zegt u van, nee, we willen het zeker als een bespreekstuk? Als u van tevoren al zegt een bespreekstuk, dan wil ik graag drie partijen die daarvoor zijn en ook wat politieke vragen. Anders wachten we, gaat het door als hamerstuk en wachten we moties en amendementen af en zal het stuk besproken worden alleen over die moties en amendementen. Eerst de vraag, hamerstuk of bespreekstuk. Laat ik zeggen, wie is er voor een hamerstuk? Ga ik toch nog even vragen, wie is er voor een bespreekstuk, want we hebben drie partijen nodig. Er zijn drie partijen. Vier partijen. Daar komen nog moties en amendementen aan, dus dan wordt het in ieder geval een bespreekstuk. Zijn er nu al politieke vragen mee te geven? Geld. Dat is wel een hele politieke vraag zeg. Het hoeft ook niet meteen nu, maar dan wil ik wel graag dat er binnen nu en twee weken een politieke vraag ligt op het moment dat het, of voordat het in de Raad komt. Dan zijn we ... De heer Van der Meer wil nog wat aangeven?

De heer Van der Meer: De politieke vraag was nu zoiets van, vandaag zoiets van, biedt het programma voldoende ruimte voor het bomenonderhoud? Ik zou daaraan willen toevoegen, op de wat langere termijn, en dan zou ik daar nog wel even inderdaad op willen terugkomen.

De voorzitter: Dus een verlenging van de eerder ingenomen politieke vraag. Dat is goed. De heer Wringer.

De heer Wringer: Dank, voorzitter. Even voor de duidelijkheid. Wat betreft voor ons, hoeven we alleen de motieamendementen te bespreken, dus niet opnieuw het voorstel.

De voorzitter: Het is denk ik sowieso goed dat we inderdaad niet een commissievergadering helemaal overdoen. Het is prachtig als u allen weer komt met hoe mooi en fantastisch de bomen zijn, ben ik het ook helemaal roerend mee eens. Dat zal niet toch het, dat zullen toch niet de woorden zijn die, ik heb een hele neutrale functie, maar ik bedoel iedereen is voor, wat ik nu merk, we houden allemaal van de bomen. Zeker als ik zo tussen de bomen zit op dit plaatje waar ik nu voor me zie.

Dan kan ik toch niet ertegen zijn. Zegt overigens niks over de inhoud van hoe dit stuk verder afgehandeld wordt. Dat is nog een goede vraag. Wilt u twee of vijf minuten spreektijd? Ik denk toch dat twee minuten voldoende moet zijn om uw mening naar voren te brengen? Twee minuten spreektijd. Dan is deze commissie afgelopen. Ik vraag u allen uw kopje, flesje, wat dan ook, naar de pantry terug te brengen. Wel thuis en slaap lekker.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 2024.

De griffier,

De voorzitter,

A.E.T. Wepster

A.W. Kolff